

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utvärdering av högskolepedagogisk utbildning

**Högskolepedagogik 2: områdesspecifik
pedagogik, 5 hp (HPE102)**

Björn Ohlsson och Jan Holmer

PIL-rapport år 2011

Enheten för pedagogisk utveckling
och interaktivt lärande

Förord

I juni 2010 fick undertecknade i uppdrag att utvärdera den högskolepedagogiska kursen HPE102. Kursen är på 5 hp och är en del av den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen vid Göteborgs universitet.

Här presenteras nu resultatet av utvärderingen. Vi vill tacka alla som bidragit till att ge oss underlag för rapporten.

Göteborg i april 2011

Björn Ohlsson

Jan Holmer

Innehåll

FÖRORD

1. Inledning

2. Utvärderingsuppdraget

3. Metodologi

- 3.1 Några grundfrågor
- 3.2 Utvärderingens uppläggning
- 3.3 Metod och arbetsplan

4. Kursens bakgrund och sammanhang

- 4.1 Högskoleförordningen
- 4.2 Lärosätetsövergripande överenskommelser
- 4.3 Uppföljning av lärosätenas arbete med högskolepedagogisk utbildning
- 4.4 PIL:s inrättande och verksamhet med behörighetsgivande kurser
- 4.5 Utvärdering av HPE101
- 4.6 Utvärdering av PIL

5. Beskrivning och analys av kursen

- 5.1 Organisering av kursen
- 5.2 Kursen vid humanistisk fakultet
- 5.3 Kursen vid IT-fakulteten
- 5.4 Kursen vid konstnärlig fakultet
- 5.5 Kursen vid naturvetenskaplig fakultet
- 5.6 Kursen vid Sahlgrenska akademien
- 5.7 Kursen vid samhällsvetenskaplig fakultet
- 5.8 Kursen vid utbildningsvetenskaplig fakultet
- 5.9 Handelshögskolan

6. Värdering av kursen och rekommendationer

- 6.1 Deltagarnas erfarenheter och förkunskaper utifrån kursen HPE101
- 6.2 Överensstämmelse mellan lärandemål, innehåll och examination. Vad skiljer kurserna åt?
- 6.3 Deltagarprofil (t ex kön, ålder, anställningstid, erfarenheter från undervisning)
- 6.4 Examinationsgrad samt uppföljning av ”drop-outs”. Varför så få deltagare?
- 6.5 De studerandes syn på kursen
- 6.6 Kursansvarigas ambitioner med och erfarenheter från kursen
- 6.7 Resultat i termer av kompetens- och verksamhetsutveckling

Referenser

Bilaga

Intervjuguider

1. Inledning

Den här rapporten är disponerad så att vi först tar upp utvärderingsuppdraget (2). Därefter behandlas metodologin för utvärderingen (3). Det avsnittet innehåller några grundfrågor för utvärdering, utvärderingens uppläggning samt metoder. Följande kapitel presenterar kursens bakgrund och sammanhang (4). På det följer ett avsnitt om kursens organisering och så en beskrivning och analys av kursen såsom den genomförts vid de olika fakulteterna (5). Till sist gör vi en värdering av kursen och ger förslag till förbättringar (6).

2. Utvärderingsuppdraget

Uppdragsgivare är PIL-enheten vid Göteborgs universitet (PIL står för Pedagogisk utveckling och interaktivt lärande). Det är den enhet som är ansvarig för den behörighetsgivande högskoleutbildningen och därmed för den kurs, HPE102, 5 hp, som här utvärderas. Enheten är också den primära mottagaren av utvärderingens resultat.¹

Huvudsyftet med utvärderingen är att identifiera potentiella förbättringsområden för högskolepedagogiska kurser som PIL-enheten är ansvarig för.

Uppdraget avser de kurstillfällen under år 2010 vilka genomförts vid fakulteterna. Kursen skall utvärderas på basis av erfarenheter från kursen HPE101, som föregår den aktuella kursen och som varit föremål för en särskild utvärdering.² Utvärderingen skall inkludera olika aktörers perspektiv samt studera kursen i sitt organisatoriska sammanhang. Detta innebär att speciell hänsyn tas till de särskilda förutsättningar och villkor som en lärosättesgemensam behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning har vid Göteborgs universitet.

Områden av generellt intresse att utvärdera anges vara:

- a) deltagares erfarenheter och förkunskaper utifrån kursen HPE101
- b) överensstämmelse mellan lärandemål, innehåll och examination
- c) deltagarprofil (t ex kön, ålder, anställningstid, erfarenheter från undervisning)
- d) examinationsgrad samt uppföljning av ”drop-outs”
- e) de studerandes syn på kursen
- f) kursansvarigas ambitioner och erfarenheter från kursen
- g) resultat i termer av kompetens- och verksamhetsutveckling

Skriftligt material och dokumenterade kursvärderingar skall användas och dessutom förväntas kursledning, undervisande lärare samt studenter få tillfälle att komma till tals.

Uppdraget ger också anvisningar om allmänna utgångspunkter i form av nationella och lokala styrdokument mm.

---

¹ PIL-enheten, Uppdrag 2010-06-18.

² Andersson Bäck, M. & J. Holmer 2010, Utvärdering av högskolepedagogisk utbildning. Högskolepedagogik 1; baskurs 5 hp (HPE101). PIL-rapport 2010. Göteborgs universitet.

3. Metodologi

3.1 Några grundfrågor

I nedanstående avsnitt tar vi upp metodologiska utgångspunkter för utvärderingen. Vi gör det relativt kortfattat och hänvisar för en något utförligare genomgång till motsvarande avsnitt i utvärderingen av HPE101.³

Med utvärdering avses här en systematisk kartläggning och bedömning av en pågående eller avslutad verksamhet.⁴ Utvärderingen betyder att vi beskriver, analyserar och värderar berörd verksamhet för att till sist ge förslag till åtgärder.

Beroende på sammanhanget kan man välja mellan olika utvärderingsmodeller.⁵ Måluppfyllelsemodellen är den klassiska utvärderingsmodellen. Med den vill man ta reda på om resultaten stämmer med de beslutade målen och om det i så fall beror på de insatser som gjorts. Medan måluppfyllelsemodellen tar hänsyn till bland annat beslutsfattare (ibland i första hand), och en brukarorienterad modell brukare (dvs. konsumenter och klienter), så försöker intressentmodellen uppmärksamma alla berörda grupperns förväntningar.

I Högskoleverkets förslag till nya kvalitetsutvärderingar är huvudfrågan om och hur väl utbildningarna säkerställer att studenterna når målen i högskoleförordningens examensbeskrivningar.⁶ Måluppfyllelsen står alltså i fokus liksom en speciell grupp ”brukare”, studenterna. Lärarna inkluderas också, men då närmast som ”en ren förutsättningsfaktor”, nämligen lärarnas kompetens vad gäller vetenskaplighet, konstnärlighet och *högskolepedagogisk kompetens*.⁷

Högskoleverket anvisar tre indikatorer för bedömning av utbildningens kvalitet; lärandemål och examination (1), läranderesultat (2) samt studenternas erfarenheter och inflytande (3).

En grundfråga för den första indikatorn – och för hela kvalitetsbedömningen – är: Är utbildningen planerad så att lärandemålen täcker samtliga kunskapsformer (enligt examinationsbeskrivningen) och examineras lärandemålen på rätt sätt?

För de utbildningar som utvärderades mellan 2001 och 2007 har universitet och högskolor lagt ner mycket tid på sina självvärderingar, skriver Högskoleverket. Dessa självvärderingar har haft ett brett fokus på utbildningens förutsättningar, processer och resultat ”där tyngdpunkten låg på förutsättningar och processer”.⁸

I det nya systemet (däremot) skall självvärderingen begränsas till frågor som är relaterade till utbildningens resultat.

---

³ Se Andersson Bäck & Holmer, a.a, sid. 6-8.

⁴ Se Vedung, 1998, sid. 19-33 respektive 2000, sid. 115, för definitioner av begreppet.

⁵ Vedung, 1998, sid. 50-51.

⁶ Högskoleverket. Rapport 2009:25 R, sid. 5.

⁷ A.a, sid. 22, vår emfas.

⁸ A.a, sid. 33.

Objektet för föreliggande utvärdering är ”bara” en kurs. Men kursen skall enligt uppdraget ses i sitt organisatoriska sammanhang. Den har, som kommer att framgå nedan, haft en genomarbetad startsträcka med bred uppslutning både på nationell och lokal nivå. Kursen ingår i ett paket av kurser vilka genomförs som en viktig del av universitetets kvalitetsarbete, nämligen säkerställande av lärarnas kvalitet.

Till skillnad mot Högskoleverkets kvalitetsutvärdering väljer vi därför att inte bara eller i första hand se till utbildningens resultat utan lika mycket till de förutsättningar och processer som bland annat genom dess styrning och organisering kan tänkas förklara uppnådda resultat.

3.2 Utvärderingens uppläggning

Vårt utvärderingsobjekt är således en kurs som vänder sig till universitets- och högskolelärare. Avnämare är institutioner/fakulteter samt de studenter som finns på olika kurser och program. Intressenter blir därmed organisationsföreträdare, kursledning, kurslärare, de lärare som genomgått kursen samt studenter.

För att inte de olika aktörerna skall förväxlas med varandra har vi, i denna utvärdering, valt att kalla de som gått den kurs utvärderingen gäller, HPE102, för kursdeltagare, trots att de i den gällande kursplanen och i universitetets studiedokumentationssystem Ladok kallas studenter.

Vi har valt en utvärderingsdesign som närmast kan uppfattas som en kombination av ovan berörda modeller. Vi genomför måluppfyllelsemodellen som ett led i en intressentmodell genom att relatera olika intressegruppers förväntningar etc. till mål och insatser. Utvärderingen har skett i medvetande om att värdet av kursen har kunnat se olika ut för (och inom) olika intressegrupper. Vi har önskat fånga mångfalden i verklighetsbilder och värderingar. Viktigt har varit att försöka få reda på tanken med kursen och hur den har vuxit fram i vad som kan kallas kursens ”programteori” – vad var det man ville egentligen? Frågan är i det här fallet inte minst viktig eftersom berörd kurs haft en centralt framtagna kursplan vilken sedan översatts till en kursguide på respektive fakultet.

Av tidsmässiga skäl har vi dock tvingats göra vissa avgränsningar. Så till exempel har vi inte samtalat med studenter som haft undervisning av de lärare vilka genomgått den högskolepedagogiska kursen.

I enlighet med utvärderingsuppdraget studerar vi som sagt inte bara kursens resultat utan tar också upp kursens bakgrund, ramar, förutsättningar samt genomförande. Också i enlighet med utvärderingsuppdraget – och av skäl som framgått ovan – har vi valt att studera kursen i sitt organisatoriska sammanhang.

Utvärderingen presenteras efter det att berörd kurs har genomförts och kan därför ses som summativ. Men upplägget har skett med tanken på att utvärderingen inte bara skall vara en kontroll (för uppdragsgivaren) utan också kunna vara främjande för fortsatt verksamhet. Det är i linje med uppdraget ”att identifiera potentiella förbättringsområden”. Sådillvida kan utvärderingen förhoppningsvis också ses som formativ.

3.3 Metod och arbetsplan

Utvärderingsuppdraget har genomförts från september 2010 till och med april 2011. Uppdraget har genomförts genom intervjuer med kursdeltagare och kursansvariga samt genomgång av kursvärderingar, kursrapporter och annat aktmaterial. Därtill kommer informella samtal med en del av dem som intervjuats samt med andra personer vid universitetet.

Intervjuer med kursdeltagare

Vi övervägde att skapa fokusgrupper med tidigare kursdeltagare, men erfarenheten av utvärderingen av kursen HPE101 var att intresset för att delta i fokusgrupper var svagt, man ansåg sig inte ha tid. Inte heller enkäter – som komplement till intervjuer och kursvärderingar - bedömde vi som lämpligt att genomföra på grund av den uppenbara risken för markanta bortfall. Vi valde därför att – i likhet med utvärderingen av kursen HPE101 - intervjuar ett antal kursdeltagare. Som framgår nedan är det nio kursomgångar som ingår i uppdraget.

Kursen anordnades våren 2010 på fyra fakulteter; en på humanistisk fakultet (HFN), en på IT-fakulteten (ITFN), en på naturvetenskaplig fakultet (NFN) samt en på samhällsvetenskaplig fakultet (SFN). Totalt fanns 40 registrerade deltagare varav 31 med väl godkänt eller godkänt resultat.⁹ Under hösten 2010 gick kursen på fem fakulteter; på nytt på humanistisk, naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig fakultet samt för första gången på konstnärlig fakultet (KFN) och på utbildningsvetenskaplig fakultet (UFN). Under hösten fanns 60 registrerade deltagare och sammanlagt alltså cirka 100 deltagare.¹⁰

Antalet registrerade och det faktiska antalet deltagare är ofta olika beroende på att vissa som registrerat sig inte påbörjar utbildningen eller hoppar av kursen under tiden. Vidare finns administrativa problem, vilket kan innebära att vissa deltagare visserligen har gått och examinerats på kursen, men fortfarande inte är registrerade i Ladok. I denna utvärdering har vi, om inte annat anges, valt att använda de uppgifter på antalet registrerade och examinerade som vi fått från de kursansvariga för de olika kurserna, för att detta ger en bättre bild av examinationsgraden.

---

⁹ Avläst i Ladok den 28 januari 2011, enligt PIL-enheten Verksamhetsberättelse, 2010, sid. 8

¹⁰ A.a.

Tabell 1. Antal registrerade och examinerade deltagare på HPE102, våren och hösten 2010, enligt de kursansvariga för respektive kurs.

Fakultet	Vt 2010 examinerade	Vt 2010 registrerade	Ht 2010 examinerade	Ht 2010 registrerade
HFN	17	17 ¹¹	10	12 ¹²
ITFN	8	15	-	-
NFN	7	7	17	22
SFN	7	14 ¹³	9	17
KFN	-	-	2	4
UFN	-	-	13	14
Summa	39	53	51	69

Vi har intervjuat 14 deltagare. Eftersom höstkurserna pågick när vi genomförde materialinsamlingen hösten 2010 har vi tillsvidare nöjt oss med att gå igenom kursrapporter från den perioden. Tretton av de intervjuade fanns på vårens kurser. Enligt utvärderingsuppdraget skulle vi också följa upp deltagarnas erfarenheter av den tidigare genomgångna kursen HPE101. Tolv av de 14 intervjuade hade sådana erfarenheter, varav två personer hade gått distansvarianten, två hade gått IT-fakultetens variant och en hade gått den engelska varianten.

Vi gjorde ett urval så att vi skulle få en relativt jämn representation när det gäller fakulteter och kön samt antal deltagare på respektive fakultet. Vidare eftersträvade vi att få med personer som hade erfarenhet också av kursen HPE101.

De 14 intervjuades fakultetstillhörighet, kön, akademisk position och undervisningserfarenhet framgår av tabell 2 här nedan.¹⁴ Som framgår har vi intervjuat sex kvinnor och åtta män. Tre av de intervjuade kommer från samhällsvetenskapliga fakulteten, tre från IT-fakulteten, tre från humanistiska fakulteten, två från naturvetenskapliga fakulteten, en från utbildningsvetenskapliga fakulteten, en från Handelshögskolan (gick kursen på SFN) och en från Sahlgrenska akademien (gick kursen på NFN).

¹¹ Sex personer var anmälda enligt lista från PIL-enheten, varav några meddelade före kursstart att de inte kunde gå kursen och övriga sannolikt avanmält sig till PIL-enheten (mail från kursansvarige 2011-02-22).

¹² Två deltagare valde att ansöka om validering efter första kurstillfället (mail från kursansvarige 2011-02-22).

¹³ Nio personer följde kursen. Övriga fem hade ambitioner att gå kursen varav fyra inte kunde närvara vid de första kurstillfällena, och sedan meddelade att de inte kunde gå kursen, medan en person kom in på HPE101 och valde att gå den kursen i stället (mail från kursansvarige 2011-02-22).

¹⁴ På HPE101 var cirka 30 % av deltagarna registrerade som doktorander. Motsvarande siffra för HPE102 (gällande vårens kurser) är 20 %. Övriga är, med något undantag, (minst) disputerade. Vid HFN hösten 2010 var tre av tio doktorander. Vid SFN våren 2010 fanns en doktorand av de sju examinerade och hösten 2010 fanns två doktorander av de tio examinerade.

Tabell 2. De 14 intervjuade kursdeltagarnas fakultetstillhörighet, kön, akademiska position och undervisningserfarenhet.

HFN	Kvinna	FD	några års undervisningserfarenhet
HFN	Kvinna	FD	liten undervisningserfarenhet
HFN	Man	FD	lång undervisningserfarenhet
HhFN	Man	Doktorand	liten undervisningserfarenhet
ITFN	Kvinna	Doktorand	lång undervisningserfarenhet
ITFN	Man	FD	några års undervisningserfarenhet
ITFN	Man	Lärare	några års undervisningserfarenhet
Man	NFN	FD	liten undervisningserfarenhet
Man	NFN	FD	liten undervisningserfarenhet
SA	Man	MD	några års undervisningserfarenhet
SFN	Kvinna	FD	liten undervisningserfarenhet
SFN	Kvinna	FD	några års undervisningserfarenhet
SFN	Kvinna	FD	lång undervisningserfarenhet
UFN	Man	Doktorand	liten undervisningserfarenhet

Intervjuerna har i skett i arbetslokaler hos berörda personer eller på institutionen för arbetsvetenskap. Båda utvärderarna har med två undantag deltagit i intervjuerna. Intervjuerna har i allmänhet varat cirka en timme.

Frågor som ställdes rörde bland annat kursdeltagarens bakgrund (kön, undervisningserfarenhet, akademiska meriter), motiv att gå HPE102 (och HPE101), synpunkter på HPE101, användning av HPE101, synpunkter på HPE102 (allmänt, kurstillfällen/föreläsningar, litteratur, svårighetsgrad, intensitet, examination, gruppen/deltagarna, användningen av erfarenheterna/kunskaperna på berörd institution, förutsättningar att gå HPE101 och HPE102, progressionen (Intervjuguide kursdeltagare, se bilaga).

Kursvärderingar

Enligt uppdraget skulle dokumenterade kursvärderingar användas som underlag i utvärderingen. Sammantaget finns således 61 kursvärderingar från 90 examinerade.

Tabell 3. Antal tillgängliga kursvärderingar och antal examinerade deltagare på HPE102 våren och hösten 2010.

Fakultet	Vt 2010 kursvärderingar	Vt 2010 examinerade	Ht 2010 kursvärderingar	Ht 2010 examinerade
HFN	6	17	9	10
ITFN ¹⁵	0	8	-	-
NFN	7	7	16	17
SFN	5	7	7	9
KFN ¹⁶	-	-	0	2
UFN	-	-	11	13
Summa	18	39	43	51

Vi har också gått igenom kursrapporter från den kurs som Sahlgrenska akademien ger, MED262, som motsvarar HPE102. Från kursen våren 2010 har vi fått 16 kursvärderingar (19 deltagare) och från kursen hösten 2010 har vi fått 23 kursvärderingar (23 deltagare). Kursvärderingarna har sammanställts och ingått i kursrapporter.

Intervjuer med kursansvariga

Intervjuer har gjorts med nio kursansvariga, nämligen:

Marie Demker, SFN
Anne Farewell, NFN
Carina Furåker, SA
Peter Johansson, SFN
Annika Lantz Andersson, UFN
Berit Larsson, HFN
Lars Pareto, ITFN
Julia Tedroff, KFN
Ingrid Toshach Gustafsson, SA

Dessutom har följande personer intervjuats:

Per Cramér, dekan vid Handelshögskolan,
Bengt Petersson, chef PIL-enheten (vid två tillfällen)

Intervjuerna har i skett i lokaler på institutionen för arbetsvetenskap eller i arbetslokaler hos berörda personer. Båda utvärderarna har med något undantag deltagit i intervjuerna. Intervjuerna har i allmänhet varat cirka en timme.

---

¹⁵ Kvalitativa omdömen har förmedlats i kursrapporter och examinatorers rapport, (mail från kursansvarig 2011-01-14).

¹⁶ Två deltagare har, enligt kursansvarig, gjort skriftliga utvärderingar på GUL, men någon sammanställning har inte gått att få ut. Kursansvarig har vidarebefordrat anteckningar från den muntliga kursvärderingen.

Frågorna som ställts rörde bland annat PIL:s organisation och utbud, relationen mellan PIL och fakulteterna, fakultetsledningens syn på och engagemang i kursen, fakulteternas arbete med pedagogiska frågor, förekomsten av formaliserad pedagogisk diskussion på fakulteten, upplägget av kursen HPE102 i jämförelse med kursplanen, antal deltagare och bortfall, deltagarnas förkunskaper, tid för lärarna att gå kursen, kursernas HPE101 och HPE102 betydelse för lärarna och för berörd institution (Intervjuguide kursansvariga, se bilaga).

Genomgång av aktmaterial

Av utvärderingsuppdraget följer att utvärderaren förväntas ta del av relevanta dokument som allmänna utgångspunkter för utvärderingen. Dokument som använts i utvärderingen framgår av referenslistan. Det rör sig framför allt om dokument från Höskoleverket, universitetets centrala förvaltning, PIL-enheten samt kursrapporter.

4. Kursens bakgrund och sammanhang

4.1 Höskoleförordningen

År 2002 infördes tillägg i behörighetskraven för att anställas som adjunkt och lektor. Det blev nu ett krav att ha genomgått höskolepedagogisk utbildning.¹⁷ Höskolepedagogisk utbildning var således från och med den 1 januari 2003 ett behörighetskrav vid nyanställning av adjunkter och lektorer.

Det innebär att det krävdes att den sökande till ett lektorat respektive en adjunktstjänst skulle ha ”genomgått höskolepedagogisk utbildning eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper” samt ”visat pedagogisk skicklighet.”¹⁸

Detta behörighetskrav omfattade också ”doktorander som undervisar inom utbildningen på grundnivå eller avancerad nivå”. (Dessa) ”skall ha genomgått inledande höskolepedagogisk utbildning eller på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper.”¹⁹

Höskoleförordningen angav inte omfattningen av en sådan utbildning. I förarbetena till förordningsändringen nämns dock en rekommendation att utbildningen bör omfatta tio veckor. Ungefär hälften av lärosätena stödde i remissrundan en sådan omfattning.²⁰ Utbildningen kom, som framgår nedan, att ligga på avancerad nivå. De allmänna målen för utbildning på avancerad nivå framgår av höskolelagen.²¹

Enligt den s k autonomiutredningen (2008) skulle lärosätena själva styra över behörighetskrav och bedömningsgrunder. Utredningens förslag följdes sedan upp av en regeringspromemoria och en regeringsproposition (2010). I en därpå följande förändring i höskoleförordningen har kravet på höskolepedagogisk utbildning av lärare och doktorander tagits bort.²² Nu är det

---

¹⁷ Höskoleverket 2006:54 R.

¹⁸ Höskoleförordningen 4 kapitel § 7 och 9.

¹⁹ Höskoleförordningen 6 kapitel § 33.

²⁰ Höskoleverket 2006: 54 R sid. 13.

²¹ Höskolelagen 1 kapitel § 9.

²² SFS 2010:1064.

upp till berörda lärosäten att bestämma över behörighetskraven för sina lärare. Göteborgs universitet har i december 2010 beslutat om att högskolepedagogisk utbildning kommer att krävas av tillsvidareanställda lärare.²³

4.2 Lärosätesövergripande överenskommelser

År 2002 fick Lunds universitet i uppdrag att utveckla en behörighetsgivande pedagogisk utbildning. Uppdraget var att i huvudsak beakta frågor om innehåll i de pedagogiska kurserna samt informera övriga lärosäten om projektets utveckling.²⁴

Projektet kom fram till en målbeskrivning för utbildningen och ett förslag till omfattning, nämligen tio veckor.

Pilotprojektets slutrapport remitterades till alla lärosäten.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) beslutade i november år 2005 att anta pilotprojektets rekommendationer inkluderande att omfattningen av berörd utbildning borde vara minst tio veckor. Den rekommendationen kvarstår även efter den senaste förändringen i förordningen.

Rekommendationer som antogs av SUHF avseende förkunskaper, mål och omfattning på den högskolepedagogiska kursen, innebär två saker:

För det första att utbildningen skall ligga på en avancerad nivå, uttryckt i Bologna-nivåer. Det innebär att kursdeltagarna från början skall ha ämneskunskaper och en grundexamen (minst fil.kand.) eller forskarexamen. Det förutsätter emellertid inga specifika förkunskaper i pedagogik eller didaktik.

För det andra att svenska lärosätena ömsesidigt erkänner varandras utbildningar. Grundtanken är sålunda att en lärare som har gått utbildningen t ex vid Högskolan i Borås skall kunna tillgodoräkna sig denna om han/hon söker en tjänst vid Stockholms universitet.²⁵

Ungefär hälften av lärosätena använder SUHF:s rekommendationer.

4.3 Uppföljning av lärosätenas arbete med högskolepedagogisk utbildning

Högskoleverket fick år 2005 regeringens uppdrag att följa upp och analysera effekterna av lärosätenas arbete med pedagogisk utveckling och i synnerhet högskolepedagogisk utbildning.

Redovisningen av uppdraget kom år 2006 och bygger bland annat på en enkät som skickats till lärosätena.

Enligt högskoleverket verkar det som att under perioden 2000–2005 har svenska lärosäten prioriterat själva utvecklingen av behörighetsgivande utbildningar. Det är då främst

---

²³ Göteborgs universitet (2010). Anställningsordning för lärare. Regler. Dnr E 5 4898/10. 2010-12-15.

²⁴ Högskoleverket 2006:54 R sid. 14.

²⁵ SUHF, 2005-11-17.

utvecklingsarbete med koppling till Bologna-processen som prioriteras. Andra prioriterade område tenderar att vara vidareutveckling av behörighetsgivande utbildningar samt utveckling av formerna för dokumentation och bedömning av pedagogiska meriter.

Högskoleverkets genomgång visar att få uppföljningar av pedagogisk utveckling och utbildning har genomförts. Efter genomförande av pedagogiska kurser nöjer man sig med kursvärderingar bland deltagarna.

De *möjliga* effekter som ändå redovisas är bland annat:

- höjd status för undervisning i relation till forskning
- konkreta förändringar i undervisningen
- den pedagogiska meriteringen uppfattas som viktigare än tidigare
- ett gemensamt språk kring pedagogiska frågor bland lärarna
- nyfikenheten på pedagogiska frågor har ökat
- integration mellan teori och praktik.

Men generellt sett finns det få belegg för dessa effekter eftersom det i allmänhet inte gjorts systematiska uppföljningar och, än mindre, utvärderingar.

4.4 PIL:s inrättande och verksamhet med behörighetsgivande kurser

”Behovet av en lärosätsgemensam enhet för högskolepedagogik vid Göteborgs universitet hade diskuterats under lång tid. Rektor Gunnar Svedberg tog initiativ till en utredning som leddes av professor Stefan Nilsson och som i slutet av 2005 presenterade förutsättningar för en kraftsamling inom området.

Rektor Pam Fredman fullföljde de tidigare initiativen och skapade tillsammans med fakulteterna förutsättningar för start av PIL-enheten, som formellt inrättades i oktober 2007 och som startade sin verksamhet i januari 2008.

Tidigare har funnits två organ vid Göteborgs universitet som arbetat inom det verksamhetsfält som PIL-enheten nu har i uppdrag att arbeta med. Det var Distansutbildningsrådet (DUR) som avvecklades vid årsskiftet 2006/07 samt Universitetspedagogiskt centrum (UPC) som haft verksamhet t.o.m. årsskiftet 2007/08.”²⁶

UPC drev högskolepedagogisk kurs under många år (enligt högskoleverkets ovan nämnda enkät fanns 840 studerande under 2002-2005). Den var på 10 gamla poäng (motsvarande 10 veckor och 15 nya högskolepoäng).

PIL startade, som framgick år 2008, som en enhet och som en lärosätsgemensam resurs på GU med uppdrag att ombesörja pedagogisk utbildning och samordning av universitets högskolepedagogik. PIL-enhetens inrättande har beskrivits i termer av nystart med hänsyn tagen till tidigare erfarenheter, i och med att personal med tidigare erfarenhet av högskolepedagogik knöts till PIL-enheten: en bro mellan gammalt och nytt skapades.

PIL är således en central enhet inom Göteborgs universitet, men organiserad inom en av GU:s åtta fakulteter, Utbildningsvetenskapliga fakulteten.

---

²⁶ PIL-enheten. Hemsida www.pil.gu.se/om_pil 2011-04-18.

Kopplat till PIL-enheten skapades en styrgrupp med representanter för universitetets olika fakulteter. Fakulteterna har mandat att utse sin representant som man önskar och det finns inga formella kriterier för valet. Styrgruppen har inget juridiskt bindande inflytande över PIL-enheten - det är ingen styrelse i formell bemärkelse.

Ansvar för PIL-enheten ligger reellt hos enhetschefen. Dekanen för utbildningsvetenskaplig fakultet skall utse chef för PIL, men har inte något inflytande över verksamhet eller budget. PIL-enheten har förbundit sig att regelbundet rapportera till grundutbildningsberedningen. Det finns också ett ansvar gentemot rektor i det här fallet prorektor som enhetschefen rapporterar till.

Den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen består av *tre kurser med en rekommenderad studiegång*, kurserna HPE101, HPE102 och HPE103. De omfattar vardera 5 högskolepoäng och kan tillsammans ses som ett program omfattande 15 hp (motsvarande tio veckors studier). Kurserna vänder sig till lärare och doktorander, men även annan personal bör ges möjlighet att delta.

Sedan år 2008 ger PIL baskursen HPE101. Den har bland annat till syfte att ge kunskaper om lärandeteorier samt om regelverk för högre utbildning. Den erbjuds via tre distributionsformer; på nätet och som campusvariant på engelska respektive svenska. Till och med våren 2010 hade 336 deltagare registrerat sig på kursen. Enligt PIL:s uppföljning av högskolepedagogiska meriter hade vid senaste årsskiftet (2010/2011) 308 tillsvidare/visstidsanställda lärare och anställda doktorander godkänts på kursen eller bedömts ha motsvarande meriter.²⁷

Den andra kursen (HPE102) är områdesspecifik och ges av fakulteterna sedan våren 2010. Under våren 2010 fanns 40 registrerade deltagare och under hösten 2010 fanns 60 registrerade deltagare, enligt avläsning i Ladok 2011-01-28.²⁸ Som framgår av tabell 1 på sidan 8 här ovan har de kursansvariga angett andra siffror, 53 registrerade deltagare på våren och 69 registrerade deltagare på hösten.

Den tredje kursen (HPE103) är baserad på självständigt arbete och gavs första gången hösten 2010 med 20 registrerade deltagare.^{29 30}

---

²⁷ PIL-enheten. Högskolepedagogiska meriter – uppföljning hösten 2010. PM 2011-01-28

²⁸ PIL-enheten. Högskolepedagogisk utbildning. Lägesrapport 2011-01-28, samt PIL Verksamhetsberättelse 2010.

²⁹ PIL-enheten. Högskolepedagogisk utbildning. Lägesrapport 2011-01-28

³⁰ Enligt en skrivelse till PIL:s styrgrupp var HPE103 från början inriktad mot ett verksamhetsperspektiv (ett projektarbete) men i sin nuvarande kursplan är den styrd mer mot ett individperspektiv (pedagogisk portfölj) (Lena Dafgård 2010-12-07).

4.5 Utvärdering av högskolepedagogiska kursen HPE101

Kursen HPE101 utvärderades 2009/2010.³¹ Utvärderingen visade att huvudparten av kursdeltagarna var positiva eller mycket positiva till upplägget med kursen och det innehåll och de metoder som använts för att nå lärandemålen (basgrupper, skriftliga reflektioner, auskultationer, miniföreläsningar och examinationsformer). Kursens lärandemål, innehåll och examination överensstämde i stort sett.

Många deltagare såg positivt på att man kom till kursen från olika fakulteter och ämnen med mera. Men ett problem var ändå heterogeniteten bland kursdeltagarna (ämne, position och undervisningsvana). Denna olikhet kunde, enligt utvärderingen, bättre ha tagits tillvara om man samlat in uppgifter om deltagarna som underlag för planering av kursen, t ex vid indelningen i basgrupper. Men även med beaktande av sådana olikheter påvisade utvärderingen att det för dem som är nya i undervisningsyrket kan föreligga behov av en mer praktiskt inriktad kurs. För andra – mer undervisningsvana – är behovet snarare att få möjligheter till reflektion, att få tid och tillfälle att begrunda viktiga aspekter av det egna förhållningssättet och få diskutera med andra.³²

Ett annat problem var möjligheten att följa kursen. Kursen uppfattades av de flesta som ett måste (för att bli behörig), och ibland som ett nödvändigt ont. Flera hade blivit tillsagda att gå kursen. Den negativa motivationen kunde förstärkas av att många gick kursen parallellt med heltidsarbete och var stressade lärare med redan stor arbetsbelastning.

Utvärderingen uppmärksammade också vissa styrnings- eller förankringsproblem. Det gällde PIL-enhetens och styrgruppens funktion, ansvar, rollfördelning och koppling till fakulteten. Utvärderingen gav ett antal förslag till förbättringar, bland annat:

- att PIL-enheten och dess styrgrupp får en tydligare roll och mandat vad gäller den behörighetsgivande kursen för att agera mer effektivt.
- att styrgruppens representativitet för och förankring i sin fakultet ses över, genom instiftande av kravprofiler, som anger vilken position i och vilken tillgång till arenor som en ledamot bör ha.

Utvärderingen avslutas med vissa frågor ”som bör handhas på en mer övergripande nivå” och som rör de grundläggande förutsättningarna för PIL-enhetens organisering, legitimitet och mandat.³³

Dessa frågor togs upp i utvärderingen av PIL.

---

³¹ Andersson Bäck & Holmer a.a. Utvärderingsuppdraget genomfördes från september 2010 till januari 2010 och omfattade fyra kursomgångar av campusvarianten.

³² Antalet undervisningserfarna förväntas minska och det blir ett större antal doktorander på utbildningen, enligt en lägesrapport från PIL hösten 2010. Det förstärker intrycket av att man bör planera för behovet också av mer praktiskt inriktade moment för dem som saknar, eller har mycket liten, undervisningsvana.

³³ Andersson Bäck & Holmer, sid. 44.

4.6 Utvärdering av PIL

Perioden för PIL-enhetens verksamhet bestämdes till fem år (2008–2012). Rektor beslutade också att en utvärdering av enhetens verksamhet skulle inledas senast den sista december 2010. På rektors uppdrag gjorde därför Irja Persson Utterhall hösten 2010 en utvärdering av PIL-enheten.³⁴

Persson Utterhalls uppdrag innebar att hon skulle ge svar på ett antal frågor rörande PIL-enhetens verksamhet och organisation.

Persson Utterhall konstaterar att PIL:s verksamhet – trots att den bara pågått två och ett halvt år – redan inneburit en positiv skillnad för universitetets högskolepedagogiska kompetens och för fakulteternas intresse för högskolepedagogiska frågor.

Hon finner – i likhet med ovan nämnda utvärdering av HPE101 – att ”den löpande samverkan mellan fakulteterna (är) vacklande. Det beror huvudsakligen på styrgruppens oklara roll och uppdrag”.³⁵ Hon skriver att ”...oklarhet om styrgruppens uppdrag har lett till att fakulteterna har utsett personer till styrgruppen med olika utgångspunkter för uppdraget”. Det i sin tur har att göra med ”oklarheten kring PIL:s uppdrag och frågan om vem som får ge PIL uppdrag.”³⁶

På grundval av sin utvärdering ger hon följande förslag i tio punkter:

- ”Inrätta ett centrum för verksamheten med högskolepedagogisk kompetensutveckling
- Överväg att stärka PIL:s ansvar som strategiskt stöd till rektor i frågor som rör högskolepedagogisk kompetensutveckling
- Stärk kopplingen mellan PIL:s verksamhet och fakultetens forsknings- och utvecklingsarbete avseende högskolepedagogik och överväg en professur med inriktning mot högskolepedagogik med viss anknytning till PIL
- Fastställ ett högskolepedagogiskt program, som i sig inrymmer såväl en uppföljningsbar strategi som ansvarsfördelning för att nå målen
- Fastställ mål och omfattning för den behörighetsgivande högskoleutbildningen och av vilka den ska krävas
- Besluta att såväl lärare som undervisande doktorander och handledare ska ha högskolepedagogisk utbildning eller motsvarande kompetens
- Överväg om även medarbetare med andra tjänstbenämningar som regelbundet undervisar ska ha högskolepedagogisk utbildning eller motsvarande kompetens
- Ge PIL i uppdrag att ansvara för en samlad redovisning av högskolepedagogisk verksamhet vid Göteborgs universitet
- Utred behov och möjligheter för ytterligare former för att knyta lärare till PIL:s verksamhet
- Behåll placeringen av PIL vid den utbildningsvetenskapliga fakulteten”³⁷

---

³⁴ Persson Utterhall, I.: Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL) – redovisning av ett utvärderingsuppdrag. Göteborgs universitet. G 11 2566/07.

³⁵ A.a. sid 19

³⁶ A.a. sid 22.

³⁷ A.a. sid 2.

5. Beskrivning och analys av kursen

5.1 Organisering av kursen

PIL-enhetens administratör skickade den 15 juni 2009 ut en anmodan till dekaner och kanslichefer om att utse en kursledare för planering och genomförande av HPE102. Under hösten 2009 skickades också ut en intresseanmälan med kontaktuppgifter för de personer som PIL-enheten ville ha med i en planerad grupp av utsedda kursledare från de olika fakulteterna. Samordnare för kursledargruppen var Claes Alexandersson, samordnare på PIL-enheten.

Kursen gavs som framgått för första gången våren 2010 på fyra fakulteter; en vardera på IT-fakulteten, humanistisk fakultet, naturvetenskaplig fakultet och samhällsvetenskaplig fakultet. Under hösten 2010 gick kursen på fem fakulteter; på nytt på humanistisk, naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig fakultet samt för första gången på konstnärlig fakultet och på utbildningsvetenskaplig fakultet.

Däremot har kursen inte gått på Sahlgrenska akademien (SA), eftersom fakulteten genomför en kurs i egen regi (MED262) som man bedömer motsvarar HPE102. Handelshögskolan har ännu inte startat egen områdesspecifik kurs. En del doktorander/lärare från Handels och SA följer samhällsvetenskapliga respektive naturvetenskapliga fakultetens kurser.

Under 2010 fanns 100 registrerade deltagare, enligt Ladok³⁸. Det var planerat för betydligt fler. Målet var 24 deltagare på varje kurs i HPE102. Kursplatser kunde dock inte besättas av skäl som framgår av den fakultetsvisa genomgången nedan.

Kursplan

Den första kursplanen för HPE102 fastställdes av PIL i oktober 2008 och hade följande mål:

Lärandemål för HPE102 enligt kursplan fastställd av Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande 2008-10-17

5. MÅL

Efter avslutad kurs skall deltagaren kunna följande:

Kunskap och förståelse

- Redogöra för innebörden i lärandemålsstyrd undervisning.
- Redogöra för olika undervisnings- och examinationsformer som används inom kunskapsområdet samt visa hur de förhåller sig till aktuella lärandeteorier.

Färdighet och förmåga

- Visa förmåga att formulera lärandemål, planera undervisning och utforma olika examinationer.
- Visa färdighet i att verka som lärare i olika undervisningsformer och förmåga att motivera val av undervisningsform.
- Medvetet välja och använda redskap inom informations- och kommunikationsteknik.

---

³⁸ PIL-enheten. Verksamhetsberättelse 2010, sid 9.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- Problematisera för- och nackdelar med olika uppläggning av undervisning utifrån lärandeteorier och områdesspecifika villkor.³⁹

Kursplanen reviderades i juni 2010. Den nya planen, som gäller från och med 1 september 2010, har följande mål:

Lärandemål för HPE102 enligt reviderad kursplan fastställd av Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande 2010-09-01

Efter avslutad kurs förväntas studenten kunna:

Kunskap och förståelse

- redogöra för innebörden i lärandemålsstyrd undervisning
- redogöra för olika undervisnings- och examinationsformer som används inom kunskapsområdet

Färdighet och förmåga

- formulera lärandemål, planera undervisning och utforma olika examinationer satta i relation till dessa mål
- motivera val av undervisningsformer och pedagogiska verktyg samt diskutera dessa i förhållande till aktuella lärandeteorier

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- problematisera för- och nackdelar med olika uppläggning av undervisning utifrån lärandeteorier och områdesspecifika förutsättningar⁴⁰

Enligt den nya kursplanen syftar kursen till att ge deltagarna kunskaper om och färdigheter i lärandemålsstyrd undervisning, dvs att utveckla mål och undervisnings- och examinationsformer för det egna kunskapsområdet. Kursen skall också ge en helhetsbild av läraruppdraget och vad detta innebär i den egna verksamheten. Kunskapsutvecklingen skall ske med hjälp av den teoretiska grund som baskursen HPE101 har gett. För- och nackdelar med olika uppläggning av undervisning skall problematiseras utifrån lärandeteorier och områdesspecifika förutsättningar.

Kursplanen anvisar att formerna för bedömning varierar beroende på ämnesområde och undervisningsform.

En jämförelse mellan de båda kursplanerna visar inte någon skillnad i huvudinriktning, men vissa förändringar har gjorts, bland annat när det gäller lärandemålen.

---

³⁹ PIL-enheten. Kursplan HPE102 fastställd 2008-10-17, sid 2.

⁴⁰ PIL-enheten. Kursplan HPE102 fastställd 2010-06-16, sid 2.

Vissa mål är strukna i den senare kursplanen. Under *Kunskap och förståelse* skall man enligt båda kursplanerna ”redogöra för olika undervisnings- och examinationsformer som används inom kunskapsområdet”. Men i den senare kursplanen är fortsättningen struken, ”samt visa hur de förhåller sig till aktuella lärandeteorier”. Under *Färdighet och förmåga* saknas i den senare kursplanen ”visa färdighet i att verka som lärare i olika undervisningsformer...”. I stället har målet fått ett tillägg, att motivera val av ”... pedagogiska verktyg samt diskutera dessa i förhållande till lärandeteorier”. I målet ”formulera lärandemål, planera undervisning och utforma olika examinationer” har gjorts tillägget ”... sätta i relation till dessa mål”.

Ett av de tre målen under *Färdighet och förmåga* har strukits helt: ”Medvetet välja och använda redskap inom informations- och kommunikationsteknik”.

Skälen till dessa förändringar har enligt vad framkommit i våra intervjuer varit tidsmässiga. Alla mål har inte varit möjliga att nå inom kursens tidsramar.

En annan viktig förändring i kursplanen är att det tidigare förkunskapskravet att ha examinerats för HPE101 eller motsvarande, har tagits bort. I stället står under punkt 10. Övrigt att: ”Den rekommenderade studiegången innebär att kursen HPE101, Behörighetsgivande högskolepedagogik 1, baskurs, 5 hp, lämpligen genomgås först, samt att HPE103, Behörighetsgivande högskolepedagogik 3, självständigt arbete, 5 hp genomgås sist av de tre kurserna.” Därmed försvann kravet på progression mellan de tre kurserna.

Ett motiv till denna förändring är att underlätta för deltagare att gå någon av de högskolepedagogiska kurserna när de har möjlighet till detta, utan att hindras av platsbrist på någon av kurserna eller att vissa kurser inte ges varje termin.

I den nya kursplanen har ytterligare en passus som fanns i den tidigare kursplanen under punkten 4. Innehåll, tagits bort: ”Områdesspecifikt innehåll som synliggör genus- och internationaliseringsfrågor samt frågor om hållbar utveckling diskuteras i förhållande till kursens övergripande syfte”.

I den senare kursplanen har vissa strykningar och förtydliganden gjorts under rubriken Innehåll, samt vissa preciseringar tillkommit under rubrikerna Former för bedömning och Kursvärdering. Under Övrigt har vissa kompletteringar av texten gjorts, och här återfinns nu den ovan nämnda rekommendationen om studiegången mellan kurserna, att deras innehåll knyter an till och kompletterar varandra och att baskursen bör genomgås först. Slutligen finns i den senare kursplanen endast två betygsgrader, G och U, medan det fanns tre i den förra, VG, G och U.

De förändringar som gjorts i kursplanen när det gäller Innehåll och Lärandemål följer i allt väsentligt det förslag på revidering som Peter Johansson, kursansvarig för HPE102 våren 2010 på SFN, presenterade 2010-06-01.⁴¹

Kursplanen gäller oavsett vid vilken fakultet som kursen ges. Den tolkas på respektive fakultet och ges sedan formen av en kursguide. Varje sådan kursguide är alltså fakultetsspecifik där varje fakultet kan ge sin version av kursplanens underrubrik ”Områdesspecifik pedagogik”. Enligt en lägesrapport från PIL är uttrycket ”områdsspecifik”

---

⁴¹ PIL-enheten. HPE102, Samhällsvetenskaplig fakultet, Kursrapport, vårterminen 2010, bilaga 5.

föremål för beredning: ”Det kan innebära att karaktären av de olika kursernas innehåll och uppläggning, snarare än deras fakultetstillhörighet, kommer att tydliggöras i framtiden”.⁴²

Från och med hösten 2010 finns vid PIL-enheten en samordnare för kursen. Kursguidernas överensstämmelse med kursplanen granskas av ett lärarlag bestående av de kursansvariga under ledning av samordnaren för kursen.⁴³ De olika kursuppläggen informeras om och diskuteras vid återkommande träffar med lärarlagen. Något formellt beslut om godkännande av kursguider tas inte.

Slutligen skall tilläggas att PIL inför höstens kursomgångar ändrade bestämmelser om fakultetstillhörighet. Från och med hösten kan lärare och doktorander fritt välja mellan de parallella kurstillfällena av 102-an som ges vid de olika fakulteterna.⁴⁴

Krav på högskolepedagogisk utbildning

Som framgått har Göteborgs universitet i december 2010 beslutat om att högskolepedagogisk utbildning kommer att krävas av tillsvidareanställda lärare och då i den omfattning som framgått ovan.

Enligt intervjuerna med de kursansvariga ställer fakultetsledningarna vid de olika fakulteterna olika krav på sina tillsvidareanställda lärare. På samhällsvetenskaplig fakultet ställdes krav på att samtliga tillsvidareanställda skulle ansöka om validering eller anmäla sig till kursen HPE102 senast vid utgången av 2010. På övriga fakulteter, Handelshögskolan, humanistisk, IT, konstnärlig, naturvetenskaplig, Sahlgrenska akademien och utbildningsvetenskaplig fakultet har hittills inte funnits något motsvarande krav. Vissa fakultetsledningar har dock uppmanat anställda att gå kursen eller ansöka om validering.

För att antas som docent på naturvetenskaplig fakultet finns krav på 5 hp i högskolepedagogik, gärna HPE101 eller HPE102, och på Sahlgrenska akademien krävs 10 hp. Övriga fakulteter har inga sådana krav.

Av doktorander som undervisar krävs inledande högskolepedagogisk utbildning, HPE101.⁴⁵ De kan därför följa HPE101 och kan på vissa institutioner få tillgodoräkna sig den kursen i sin forskarutbildning. I den mån de sedan söker tjänst och tillsvidareanställning blir HPE102 och HPE103 aktuella.

Validering

Lärare som vill åberopa sig ha ”på annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper” i enlighet med högskoleförordningen, kan vända sig till sin fakultet för att få sin undervisningserfarenhet validerad av ansvarig dekanus, enligt en process skapad vid Göteborgs universitet i november 2009.⁴⁶ Handläggningsordningen för prövning och

---

⁴² PIL-enheten. Behörighetsgivande högskolepedagogiska kurser. Lägesrapport 2010-09-13, sid. 1.

⁴³ Intervju med Bengt Petersson 2010-12-07.

⁴⁴ Styrgruppen för Pedagogisk utveckling och interaktivt lärande. 2010-06-16.

⁴⁵ Göteborgs universitet, rektorssammanträde 2010:5, § 3.

⁴⁶ Göteborgs universitet (2009). Handläggningsordning för prövande och erkännande av högskolepedagogiska meriter. Styrdokument. Dnr G 8 2638/09. 2009-11-23

erkännande av högskolepedagogiska meriter är ett lärosättesgemensamt sätt att hantera de behörighetsgivande högskolepedagogiska meriterna.⁴⁷

I december 2010 hade fakulteterna gjort 240 valideringar för de tre kurserna.⁴⁸ På HPE101 hade 94 personer validerats.⁴⁹

Registrering och examination

Deltagarna på respektive fakultetskurs skall registreras av PIL-enheten. Från början skulle kursdeltagarna skicka in examensbevis för kandidatexamen och kopia på legitimation. Senare har det räckt med legitimation. Registrering sker i Ladok för grundutbildningen, även för doktorander.

Validering och uppgift om examinerad kurs skall arkiveras i Palasso, universitetets personaladministrativa system, där bland annat högskolepedagogiska meriter förvaltas av Göteborgs universitets personalavdelning.

Ett problem är att en del kursdeltagare, som enligt den kursansvarige har genomgått och examinerats för HPE102, inte har registrerats i Ladok och därmed inte kunnat få betyg. Kursansvarig kan till exempel ha rapporterat till PIL att deltagarna klarat kursen, men om de inte registrerat sig så uteblir det formella betyget.

För kursen finns en examinator som utsetts av PIL och som skall följa kursen.

Ekonomi

Hösten 2009 fick de kursansvariga för varje kurs 100 000 kr i form av planeringsbidrag. För genomförandet av kursen fick kursansvariga 130 000 kr för varje kurs.⁵⁰

Som framgår nedan har dessa medel kunnat utnyttjas högst olika beroende på vilka overhead-kostnader respektive fakultet och institution där den kursansvarige varit anställd tagit ut, samt beroende på hur medlen fördelats inom fakulteten och institutionen.

För att minska ”svinnet” är de kursansvariga sedan hösten 2010 anställda direkt av PIL på 20 procent, vilket innebär att hon eller han frigörs från sin ordinarie tjänst med motsvarande tid.

Den stora kostnaden för kursen är emellertid inte de medel som PIL:s tilldelning skall täcka utan deltagarnas arbetstid, dvs tiden för de lärare som går kursen. Enligt Peter Johansson, som var kursansvarig för HPE102 på SFN våren 2010, skulle kostnaden för 24 kursdeltagares (anställdas) arbetstid på fakulteten uppgå till 2,5-3 miljoner kronor.

---

⁴⁷ SUHF.

⁴⁸ Intervju med Bengt Petersson 2010-12-07.

⁴⁹ PIL-enheten, PM, 2011-01-28.

⁵⁰ Intervju med Bengt Petersson 2010-12-07.

5.2 Kursen vid humanistisk fakultet

5.2.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger till stor del på intervju med den kursansvariga för fakultetens kurser 2010, hennes skriftliga kursguider och kursrapporter samt kommentarer från kursansvarig på en preliminär version av föreliggande utvärdering.

Kursen gavs vid två tillfällen, våren och hösten 2010.

Eftersom fakulteten omfattar sex institutioner med många ämnesinriktningar, planerades vårens kurs av en grupp med representanter för flera institutioner (Språk och litteratur, Litteratur, idéhistoria och religion samt Kulturvetenskaper). Kursansvarig var anställd på Institutionen för kulturvetenskaper. De representanter som deltog i planeringsarbetet var sedan också föreläsare på kursen.

Enligt kursguiden utgår kursupplägget från att kursdeltagarna tillägnat sig kunskaper som motsvaras av HPE101. Kursen skulle ge en helhetsbild av läraruppdraget och vad detta innebär i verksamheten. Den skulle utgå från de kunskaps- och lärandemål som fanns i kursplanen (se ovan).

Kursen (både vår och höst) gick under sju fredagar, två halvdagar och fem heldagar, totalt 41 timmar.

Examinationen sker enligt kursguiden löpande genom deltagande i kursmomenten. Under kursen skall deltagarna utveckla en egen kursplan eller ha reviderat och förbättrat en redan befintlig kurs. I uppgiften skall det klart framgå vilka pedagogiska/didaktiska överväganden som ligger till grund för planeringen eller omarbetandet av en kurs.

Enligt kursrapporten från vårens kurs genomfördes under kursen utvärderande samtal som innebar behov av vissa förändringar i höstens kurs. Det gällde byte av kurslitteratur och tydligare läsanvisningar. Flera förändringsförslag gällde examinationen; önskemål om att kursansvarig skall vara examinator, tydligare instruktion beträffande examinationsuppgift och examination, skriftliga kommentarer till deltagarnas examinationsuppgifter, samt två betygsgader i stället för tre.

Som framgått ovan förändrades kursplanen från vår till höst. Motsvarande förändring har också gjorts i kursguiden, till exempel har en tvågradig betygsskala införts. Det i kursplanen strukna stycket avseende genus- och internationaliseringsfrågor samt hållbar utveckling kvarstår dock, med motsvarande passus i höstens kursguide: ”I kursplaneringen skall också genus- och internationaliseringsfrågor samt frågor om hållbar utveckling i relation till kursens övergripande syfte synliggöras”.

Ekonomi

Tilldelningen för vårens kurs ”åts upp” av institutionens höga (130 %) overheadkostnader. Därför blev det en ”lågbudgetkurs”. Lärarna fick dock betalt för sina timmar.

Till höstens kurs förändrades situationen till det bättre genom att PIL nu betalade löner direkt till kursledare (en på 20 % tjänst) och kurslärare (fem på tillsammans 80 klocktimmar).

Deltagare

På vårens kurs deltog och examinerades 17 personer (elva kvinnor och sex män), tre av dessa var lärare på kursen. Samtliga hade enligt kursansvarige gått HPE101. Enligt en kursdeltagare var ingen av deltagarna fast anställd.

På höstens kurs deltog och examinerades tio personer (sex kvinnor och fyra män). Två personer som registrerat sig valde att ansöka om validering efter det första kurstillfället.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

Det har inte funnits något krav från fakultetsledningen att de anställda skall gå kursen eller ansökan om validering.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgått i intervjun med kursansvarig)

Kursansvarig anser att ökad samverkan mellan de olika fakulteternas kurser vore bra, till exempel när det gäller att använda externa lärare.

Kursansvarig anser att det är bra att det finns en progression mellan HPE101 och HPE102, och att den rekommenderade studiegången är i denna ordning.

5.2.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Nedanstående beskrivningar bygger på intervjuer med kursdeltagare på kursen våren 2010, på kursrapport samt på skriftliga kursvärderingar.

Genomförande

Enligt vårens kursrapport var deltagarna överlag mycket positiva. Förändringar som föreslogs rörde som framgått ovan framför allt examinationsuppgiften och examinationen.

Också enligt höstens kursrapport, och som framgår av kursvärderingarna, hade deltagarna genomgående värderat kursen positivt. Vad som bör vägas in för kommande kurs rör (återigen) examinationen. Det bör finnas tydligare instruktioner för slutuppgiften från början av kursen så att arbetet med examinationsuppgiften kan komma igång från kursstart. Vidare bör, enligt kursrapporten, avsättas tid vid varje kurstillfälle för att löpande diskutera examinationsuppgiften.

Eftersom det fanns ett visst missnöje med HPE101, fanns i motsvarande mån ganska lågt ställda förväntningar på HPE102. Den blev nu en positiv överraskning och genomförandet får genomgående gott betyg i intervjuerna. Kursledaren var en förebild, humanioras roll och kris var viktigt att ta upp, liksom kunskaper om hur man gör en bra kursplan och bra kursvärderingar. Den kritik som tas upp rör examinationen (vilket ju också framgått av kursvärderingarna ovan). Bland annat ansåg flera av de intervjuade att eftersom examinationen skulle vara en process under kursen, borde kursledaren vara examinator och inte en extern person som inte varit med på kursen.

De intervjuade hade stor användning för kursen. Att göra en kursplan – fiktiv eller verklig – var värdefullt, ansåg de.

Det var värdefullt med samtalen med kollegor på fakulteten, visserligen i andra ämnen, men med liknande problem.

Administrationen av inrapportering och dokumentation av betyg har fungerat dåligt på 101-an, bättre men inte optimalt på 102-an.

Om HPE101⁵¹

De intervjuade deltagarna ansåg att det varit alltför heterogena grupper på HPE101. Kursen gav inte så mycket för den som inte undervisat, i synnerhet eftersom det man skulle diskutera byggde på att man hade undervisningserfarenhet. De menade att det (i stället) fanns behov av en mer praktiskt inriktad kurs. Som oerfaren lärare vill man ju ha mer handgripliga tips (till exempel hur man gör en tentamensuppgift). För en mer erfaren lärare låg kursens värde i att han/hon kunde bli tvungen – och få instrument för – att reflektera över sin undervisning.

Progression

Meningarna är delade. Bättre att ha 101-an ”på slutet” dvs när man har egna erfarenheter, ansåg en intervjuad med ringa undervisningserfarenhet. 101-an och 102-an hade inte gått att ha i annan ordning, ansåg en annan intervjuad med några års erfarenhet av undervisning. En tredje intervjuad, som har lång undervisningserfarenhet, såg inte någon progression, men ansåg att det var viktigt att den fanns.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper – pedagogiskt arbete på fakulteten

Det finns ett pedagogiskt kollegium på fakulteten, som möts några gånger per år, och som samverkar om att arrangera föreläsningar mm. På den kursansvarigas egen institution har intresset för pedagogik ökat tack vare hennes engagemang i kursen. Hon har ingen kännedom om hur kursdeltagarnas erfarenheter och kunskaper tagits emot eller använts på övriga institutioner.

En deltagare berättar att det finns ett intresse för de högskolepedagogiska kurserna, och att deltagandet i kurserna uppmärksammas, på deltagarens institution. Den intervjuade fick en förfrågan om att skriva en kursplan på grund av att denne hade gått HPE102. På denna institution finns också ett pedagogiskt seminarium som möts 1-2 gånger/termin.

En annan deltagare har också mötts av ett visst intresse på sin institution efter genomgången kurs. Här finns en nystartad pedagogisk kommitté.

Två av deltagarna framhåller att det vore bra om fler tillsvidareanställda gick kursen, men utan att tvinga dem.

---

⁵¹ Kursdeltagarna kom från olika kursomgångar av HPE101. De negativa uppfattningarna kommer framför allt från tidigare kursomgångar. Det framgår också av den ovan refererade utvärderingen av campusvarianten av HPE101.

En annan deltagare uppger att det på dennes institution sällan förekommer diskussioner om pedagogik. Något forum för detta finns inte. Forskning prioriteras och de högskolepedagogiska kurserna ses inte som något viktigt.

Förutsättningar för deltagande

Många gick kursen vid sidan om övriga arbetsuppgifter och fick alltså inte särskild tid avsatt för den. Enligt kursvärderingen för höstens kurs gick drygt hälften kursen på betald arbetstid eller som en del av forskarutbildningen, medan knappt hälften följde kursen på fritiden.

I vissa fall fick deltagarna själva betala litteraturen.

Det vore bra om man finge utrymme för att göra kursen i tjänsten, anser de intervjuade. En av dem gick kursen som nydisputerad och oerfaren och samtidigt överbelastad med undervisning. En annan hade ingen särskild tid för kursen, men fick i efterhand preliminärt löfte om att tillgodoräkna sig den som undervisningstid, vilket dock inte infriades.

Att inte fler går kursen har, enligt en intervjuad, att göra med att det ”bara” är de som vill ha tillsvidareanställning som går kursen för att kunna skriva in det i sin CV. När någon får tillsvidareanställning hoppar personen av. Det vore bra om fler tillsvidareanställda gick kursen, ansåg de intervjuade.

5.3 Kursen vid IT-fakulteten

5.3.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger på intervju med den kursansvarige för fakultetens kurs 2010, hans skriftliga kursguide mm, samt kommentarer från kursansvarig på en preliminär version av föreliggande utvärdering.

Kursen gavs våren 2010. Kursguiden (här kallad Studieguiden) hänvisar till kursplanen (från 2008) och skriver in kursplanens olika delar med kursiverad stil följda av tillagd text med normal stil.

Kursplanens text under Innehåll etc får i kursguiden en specificering som innebär en inriktning mot gruppbaserat lärande; problembaserat lärande, projektbaserat lärande, fallbaserat lärande samt nätbaserade lärandegrupper. Av studieguiden framgår att kursdeltagarna skall ”problematisera för- och nackdelar mellan å ena sidan de undervisningsformer som kursen tar upp och å andra sidan traditionell undervisning med avseende på skalbarhet, robusthet, kostnader, lärandeffekt och samhällsrelevans”.

Jämfört med kursplanen finns ett stycke som tagits bort utan kommentar, nämligen: ”Områdesspecifikt innehåll som synliggör genus- och internationaliseringsfrågor samt frågor om hållbar utveckling diskuteras i förhållande till kursens övergripande mål”. Det stycket har, som framgått ovan, strukits i den senaste kursplanen (för hösten 2010).

Enligt kursansvarig syftade kursen till att fylla ett försummat område i universitetets pedagogiska kursutbud. Den skulle också vara orienterad mot verksamhetsförbättring samt

visa att PBL också kunde användas i professionsutbildningar. Kursen utgick från att deltagarna hade läst HPE101.

Kursupplägget togs fram i samarbete med Claes Alexandersson på PIL och diskuterades på personalmöten på fakulteten och i lärarlaget för HPE102.

Kursen gick under sex halvdagar, totalt 24 timmar.

Kursen hade fem moduler vilka innehöll fem övergripande kunskapsmål rubricerade under följande temaområden; ”Designing Good Problems, Tutoring Craftmanship, Motivation, Examining Group Work, Group Dynamics”.

Kursen inleddes med en föreläsning som gav en översikt över kursens fem temaområden. Sedan formerades basgrupper där deltagarna själva fick ange problem som de upplevt i undervisningen och som kunde relateras till dessa fem temaområden. Utifrån det skulle de välja ut ett fall per område, varefter varje deltagare individuellt skulle utveckla ”sitt fall” till en fallbeskrivning. Vilka fall som skulle studeras bestämde grupperna själva.

Varje kurstillfälle utformades som en modul vilken innehöll ett tema, fokus på ett fall valt utifrån gruppens samlade fallbeskrivningar och modulens tema, individuellt förarbete, basgruppsarbete (tre timmar), seminarium (en timme) samt individuellt efterarbete där deltagaren skrev ett förslag baserat på sin syn på fallet,

Examinationen bestod av en skriftlig slutrapport som innefattade en fallbeskrivning, deltagande i kursens fem basgruppstillfällen samt en sammanläggning av de fem individuella förslag (fallhanteringar) som deltagaren skrivit under kursens gång. Kursrapporten skulle därmed bestå av förslag till behandling av fem konkreta problemsituationer förankrade i den egna verksamheten och i pedagogisk litteratur.

Kurslitteraturen omfattade sex böcker och ett trettiotal rekommenderade artiklar om totalt cirka 1 700 sidor. Instuderingen angavs som ”fall- och intressestyrd och koordinerad inom gruppen: alla deltagare förväntas inte läsa all kurslitteratur”.

Ekonomi

Den (då) nya OH-modellen innebar att 100 000 kronor i planering blev 55 000 kronor och att 130 000 kronor för genomförande blev 72 000 kronor. Antalet moduler (fem) blev därför färre än planerat (åtta) och man kunde inte köpa in den kompetens utifrån som skulle ha behövts.

Deltagare

15 deltagare registrerade sig på kursen, Tolv deltog och åtta examinerades, varav en var den kursansvarige. Deltagare var lärare på fakulteten, gästföreläsare samt två doktorander.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

Vid planeringen av kursen våren 2009 fanns ett formellt krav på fakulteten att samtliga anställda skulle gå HPE101 och HPE102. Sedan december 2009 finns sådana krav.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgått i intervjun med kursansvarig)

Den gemensamma kursplanen har enligt kursansvarig varit ett sorgebarn. Det har varit svårt att enas om kursmålen eftersom fakulteterna har olika utbildningsbehov. Kursplanen är visserligen generellt hållen, men begränsar ändå handlingsutrymmet.

5.3.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Nedanstående beskrivningar bygger på intervjuer med kursdeltagare på kursen våren 2010 samt intervju med och mail från kursansvarig. Någon formell kursvärdering gjordes inte eftersom kursen inte skulle ges mer.

Genomförande

Enligt kursansvarig framgår åtskilliga kvalitativa omdömen i deltagarnas rapporter. Det saknas dock underlag från de sju personer som inte genomförde kursen. Åtta personer examinerades på kursen och enligt kursansvarig fanns ” i grova drag ett samband mellan deltagarnas användning av gruppbaserad (problem- och projektbaserad) undervisning till vardags och fullföljande av kursen”.⁵²

”Muntlig kritik som framfördes under kursen var

- att litteraturlistan var omfattande och borde begränsas
- att uppsatsarbetet var tungt
- att introducerande föreläsningar saknades

Vad de som genomförde kursen främst uppskattade var

- omfattande möjlighet till djupa och givande diskussioner med kollegor
- kursens relevans och nära koppling till det dagliga arbetet
- PBL-formatet – att kursen var organiserad utifrån den pedagogik som den förespråkade
- nivån på litteraturen (många läste det mesta)⁵³

Positivt var enligt intervjuerna att deltagarna fick tid att träffa kollegor och fick tid att tänka och reflektera över sin undervisning.

Gruppsammansättningen uppfattades som bra. Alla hade undervisningserfarenhet och kunde bidra med probleminventering och ett fall.

Kursen/kurserna kunde väcka intresse för förändring. Diskussionerna var hårt knutna till deltagarnas problem och det hade man nytta av. Samarbetet i basgrupperna fungerade bra.

---

⁵² Mail från kursansvarig 2011-01-14.

⁵³ Mail från kursansvarig 2011-01-14.

Upplägget med sex tillfällen spridda på var tredje vecka passade också bra. Examinationsformen var man nöjd med.

En av de intervjuade uppfattade som negativt att man inte fick en bredare bas när det gäller andra undervisnings- och examinationsformer, utan de metoder som man gick igenom var helt PBL-specifika. Arbete med kursplaner och lärandemål gjordes inte. Kursen kunde därför tyckas bli väl mycket en kurs för inbördes beundran, för specifik och alltför frikopplad från PIL och de andra fakulteterna. ”Vi är väldigt insnöade här med varandra och PBL”, säger en annan av de intervjuade.

Förmågan att motivera val av olika undervisningsformer samt användandet av redskap inom informations- och kommunikationsteknik togs inte upp, säger en annan av de intervjuade och hänvisar till motsvarande text i studieguiden.

Vidare fungerade inte, enligt en av de intervjuade, litteraturlistan i praktiken. Det skulle bli för dyrt att hålla alla med litteratur, enligt prefekten. En annan av de intervjuade hade läst väldigt lite i böckerna, men läste en del av det som någon i gruppen tipsat om. En tredje intervjuad ansåg att det var alldeles för mycket litteratur och att litteraturlistan inte var formellt korrekt, bland annat saknades det årtal. Visserligen skulle man enligt studieguiden hjälpas åt och läsa olika delar av litteraturen, men det var svårt och fungerade inte, säger en av de intervjuade. Allmänt såg de kursen som alltför omfattande i förhållande till poängtalet 5 hp, dvs tre och en halv veckas arbete, och i förhållande till den arbetssituation de befann sig i.

Administrationen i form av betyg fungerade på 102-an, men inte på 101-an. Generellt var det för stor eftersläpning mellan examination och registrering av betyg.

Om HPE101

HPE101 gavs hösten 2009 i en variant som var anpassad till IT-fakulteten. De intervjuade deltagare som gått denna variant ansåg att den varit mycket intressant. Den var i likhet med HPE102 anpassad för PBL. Deltagarna hade nytta av den i sin undervisning.

Progression

HPE102 var en logisk fortsättning på 101-an. En av deltagarna säger sig inte haft så stor nytta av 102-an om han inte haft 101-an före. Enligt en annan deltagare kunde progressionen lika gärna kunnat vara tvärtom. Det var inte så stor skillnad mellan kurserna. Fortsättningen blev, enligt en av deltagarna, ännu mer case-baserad och starkt fokuserad på PBL. Ytterligare en annan deltagare menar att progressionen är viktig och att man skall börja med teorin. Sedan kan man välja vilken som helst av de olika fakulteternas 102-or.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper - pedagogiskt arbete på fakulteten

Det finns inte något speciellt pedagogiskt kollegium på institutionen eller fakulteten, och risken finns att man efter avslutad kurs faller in i gamla mönster ganska snabbt, säger en av de intervjuade. En annan menar att deltagandet inte har påverkat den pedagogiska diskussionen på institutionen.

Förutsättningar för deltagande

Den tid som finns i tjänsten för kompetensutveckling räckte inte till, så mycket blev gjort på kvällar och annan fritid, och eventuellt del av tid som egentligen var avsedd för forskning, säger två av de intervjuade. En tredje gjorde kursen helt på fritiden.

5.4 Kursen vid konstnärlig fakultet

5.4.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger på en intervju med den kursansvariga för fakultetens kurs 2010, hennes skriftliga kursguide och kursrapport samt kommentarer från kursansvarig på en preliminär version av föreliggande utvärdering.

Kursen gavs hösten 2010. Av kursguiden framgår att kursen syftar till ”att formulera lärandemål och utveckla undervisnings- och examinationsformer som stöd för konstnärlig kunskapsutveckling.” Fokus läggs på vad den lärandemålsstyrda undervisningen kan innebära och hur lärandemål som beskriver konstnärliga processer kan formuleras och användas som pedagogiska verktyg. Målet är att deltagarna skall kunna öka sin förmåga ”att reflektera över och bedöma betydelsen och konsekvenserna av sitt eget handlande i lärarrollen”.

Kursansvarig betonar behovet av att översätta kursplanen till de olika konstnärliga områdena som finns på fakulteten. Det som är utmärkande för fakultetens kurser är framför allt undervisningsformerna, med mycket lärarledd tid i form av handledning och ateljésamtal, vilket innebär särskilda krav på både lärare och studenter.

Kursen tar sin utgångspunkt i deltagarnas egna erfarenheter för kritisk reflektion om den egna lärarrollen och om konstnärlig kunskapsutveckling, och inleds med att varje kursdeltagare får beskriva något i yrkesutövningen som denne upplever sig särskilt bra på, samt något i arbetet som är särskilt svårt där de upplever att de saknar verktyg.

Kursen gick under sex heldagar, totalt 36 timmar.

Kursen inleddes med en genomgång av kursens lärandemål och upplägg samt en föreläsning om kunskapsbildning och bedömning. Följande fyra kurstillfällen ägnades åt lärandemålsstyrd undervisning, undervisningsformer, bedömning, samt IT-verktyg som stöd i undervisningen. Det avslutande tillfället utgjordes av examinationen då deltagarna fick redogöra för den kurs med kursplan som hon eller han hade utarbetat under kursen, med fokus på de pedagogiska och didaktiska överväganden deltagaren gjort.

En annan del av examinationen bestod av en auskultation hos en kursdeltagare och ett dokumenterat samtal mellan de båda kursdeltagarna om specifika moment i undervisningen. I kursen ingår också som uppgift att upprätta en egen litteraturlista med specifik ämnesinriktning.

Samtliga lärare på kursen kom från den egna fakulteten.

Kurslitteraturen bestod i huvudsak av artiklar, samt del av en kursbok. En stor del av litteraturen skulle de söka och välja själva.

Ekonomi

Kursledaren var anställd på samma villkor som övriga kursansvariga, med 20 % tjänst från PIL.

Deltagare

Kursen hade från början nio registrerade deltagare, men bara fyra gick kursen. En av de nio hade tillräckliga meriter för att bli validerad medan fyra följde HPE101 och var felregistrerade. En av de fyra deltagarna hoppade av på grund av sjukdom i familjen. Av de tre som examinerades godkändes två, medan den tredje skall komplettera sin uppgift. En av deltagarna var doktorand.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

Det finns inga formella krav för anställda lärare att gå kursen. Den som vill ha en nyanställning på fakulteten på minst tre år måste ha gått den.

Valideringsarbetet kom igång i början av 2011.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgick i intervjun med kursansvarig)

Det var ett svårt arbete att arbeta fram en gemensam kursplan tillsammans med övriga kursansvariga, eftersom det slutliga beslutet tas av PIL:s styrgrupp.

Kursansvarig anser att det är viktigt att så många som möjligt på fakulteten går HPE102, och att flertalet inte bara valideras, eftersom erfarenheterna och kunskaperna från kursen kan få igång en pedagogisk diskussion på institutionerna, något som inte är en självklarhet i dag. Hon menar att det finns stora brister när det gäller kursplaner, och hänvisade till den granskning av kursplaner som Göteborgs universitets studentkårer, GUS, gjort, som visade att nio av tio kursplaner inte lever upp till kraven.⁵⁴

Kursansvarig anser att det är bra att det finns en progression mellan HPE101 och HPE102, och att den rekommenderade studiegången är i denna ordning.

5.4.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Nedanstående beskrivningar bygger på kursansvarigas anteckningar under den muntliga kursvärderingen. Två deltagare har också gjort en skriftlig utvärdering på Göteborgs universitets lärplattform, GUL, men denna har inte kunnat sammanställas.

Genomförande

De tre kursdeltagarna var mycket positiva till kursen och dess konkreta och problembaserade upplägg. De kom från två olika institutioner, och trots att de var så få hade de stort utbyte av att diskutera varandras erfarenheter. Arbetet med befintliga kursplaner och diskussionerna om lärandemål och studenternas lärandeprocess i relation till målen var direkt överförbart till

---

⁵⁴ Göteborgske Spionen nr 6/2010 och www.gus.gu.se

deltagarnas vardag som lärare. De uttryckte också stor tillfredsställelse med att kunna tillägna sig en djupare förståelse för lärandemålsstyrd undervisning.

Deltagarna hade svårt att hinna med att ta fram och läsa den litteratur som de skulle välja själva, som skulle vara ett stöd i examinationsuppgiften. Ett problem var att de, liksom många andra lärare på fakulteten inte har så stor erfarenhet av att söka och använda sig av vetenskapliga källor.

Om HPE101

Enligt vad kursansvarig har hört, har flertalet deltagare våren och hösten 2010 varit mycket positiva.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper - pedagogiskt arbete på fakulteten

Det finns ett nystartat pedagogiskt kollegium på fakulteten, som samlar in forskning på området, ger stöd till olika pedagogiska projekt samt arbetar fram förslag på möjligheter till pedagogisk utveckling.

Fakultetsledning är mycket positivt inställd till de högskolepedagogiska kurserna, men det är institutionerna som bestämmer om, och på vilka villkor, de skall låta sina lärare gå kursen.

Kursansvarig menar att det märks att kurserna har påverkat det pedagogiska klimatet positivt, genom att pedagogik och kursplaner diskuteras mer vid olika möten och arrangemang.

Kursansvarig kommer att anordna en pedagogisk kortkurs på 1-2 dagar för nyanställda, en introduktionskurs som inte är ett alternativ utan ett komplement till HPE-kurserna.

Vad som utmärker lärarna på fakulteten är att många av dem har tidsbegränsade förordnanden, 3-5 år, vilket försvårar pedagogisk kontinuitet.

Förutsättningar för deltagande

Deltagarna måste använda sin fritid för att gå kurserna. Ett problem är att många lärare har låg tjänstgöringsgrad, 20-50 %, som kombineras med yrkesverksamhet, vilket gör det extra svårt att få tid till kursdeltagande. Deltagarna får dock kurslitteraturen betald.

5.5 Kursen vid naturvetenskaplig fakultet

5.5.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger på en intervju med den kursansvariga för fakultetens kurser 2010, hennes skriftliga kursguider och kursrapporter samt kommentarer från kursansvarig på en preliminär version av föreliggande utvärdering.

Kursen gavs våren och hösten 2010, vid båda tillfällena på engelska. Enligt "Course Aims och Learning Objectives" är de flesta lärare vid naturvetenskaplig fakultet inte vana vid andra undervisningsformer än lektioner och föreläsningar där man presenterar sin egen

vetenskapliga verksamhet. Därför är man kanske omedveten om alternativa sätt att bedriva undervisning där man uppmuntrar studenterna till kritiskt tänkande och stimulerar ett vetenskapligt förhållningssätt. Några sådana alternativa tillvägagångssätt skall framhåvas i kursen. Därigenom skall deltagarna få möjlighet att fundera över vad som kan vara viktigt att ta upp i utbildningen och över vad man vill uppnå med sina kurser och över vad man vill nå fram till med sina studenter.

När kursen är avslutad skall deltagarna kunna förklara grundläggande begrepp i lärandeteori, fastställa lärandemål för sina kurser, planlägga kursinnehåll baserat på lärandemål samt vara bekant med alternativa klassrumsmetoder.

Kursen gick vid sju tillfällen, varje gång under tre timmar, dvs totalt 21 timmar. Följande behandlades: lärandeteori, olika former av grupparbete, interaktivt arbetssätt vid vanlig lektionsundervisning, laborationer och fältarbete, kurser på nätet, problembaserat lärande, undervisning i praktiken.

Utifrån vad som behandlades vid varje tillfälle fick deltagarna i uppgift att arbeta hemma och i grupp med fem teman, nämligen lektioner, användning av lärandemål, laborationer, e-lärande och med att skapa och använda kursvärderingar. Var och en av dessa uppgifter fick ett skriftligt omdöme.

Kursen avslutades med en ”practice class” där varje deltagare fick genomföra en kort lektion i någon av undervisningsformerna som man lärt sig.

Kursmål, innehåll och upplägg för höstens kurs var i stort sett samma som för vårens kurs.

Ekonomi

Lärarna på vårens kurs fick betalt, men först sex månader efter avslutad kurs.

Deltagare

Vårens kurs hade sju registrerade kursdeltagare varav samtliga sju examinerades. Tre av de sju studenterna kom från SA. Höstens kurs hade 22 registrerade deltagare varav 17 examinerades. Övriga fem deltog inte i tillräckligt stor utsträckning för att kunna få godkänt. De flesta av dessa hade missat något enstaka kurstillfälle som de skulle ta igen under kommande kurs.

Den stora skillnaden i deltagarantal mellan vårens och höstens kurser antas bero på att kursen blivit mer känd och fått ett gott rykte.

Under vårens kurs kom, som sagt, tre av de sju deltagarna från SA. På Sahlgrenska akademien måste man ha minst 10 hp i högskolepedagogik för att uppnå docentkompetens och därför vill många gå HPE102, eller motsvarande kurs som SA ger, MED262. Vad som lockar studenter på SA att gå HPE1102 i stället för MED262 är framför allt att kursen ges på engelska, samt att kursens inriktning ligger närmare vissa av de discipliner som finns på SA än vad MED262 gör. Också under höstens kurs var många, cirka hälften av deltagarna från SA. På naturvetenskaplig fakultet räcker det med 5 hp som bas för ansökan om docentkompetens och flertalet av kursdeltagarna är ute efter meritering för docentkompetens.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

Det har inte funnits något krav från fakultetsledningen att de anställda skall gå kursen eller ansöka om validering.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgått i intervjun med kursansvarig)

Det är enligt kursansvarig stor skillnad på undervisningen om man jämför utbildningsvetenskaplig med naturvetenskaplig fakultet. Den anvisade litteraturlistan gick inte använda. Det berodde dels på att kursen gavs på engelska (och alltså inte kunna använda kurslitteratur på svenska), dels, och framför allt, på att det talas ett helt annat språk på naturvetenskaplig fakultet. Här finns behov av litteratur om pedagogik och undervisning som var skriven av naturvetare och för naturvetare. Det viktiga är att ge praktisk hjälp för lärare, ”hands-on teaching”, hur många timmar man skall ha på det och det momentet och hur de skall förläggas. Det handlar om grundläggande kunskap. Det handlar också om att undervisa inte bara om fakta, utan också om hur man kommer fram till dessa fakta, att få deltagarna att förstå hur en naturvetare tänker.

Ett problem är att man på naturvetenskaplig fakultet i första hand är forskare och att många av de anställda inte är så intresserade av undervisning. En del tycker att det är något som man är tvingad till att göra och som tar tid från forskningen. Forskning är alltså det som värderas högt, medan undervisning kan kännas som ett straff eftersom man då inte hinner publicera så många forskningsartiklar (och få högre värde i citation index etc).

Ett annat problem var det ökade antalet deltagare. Tiden för diskussion i en sammanhållen grupp blev alltför utdragen och uppdelning i mindre grupper blev nödvändig.

Ytterligare ett problem var administrativt. För vårens kurs registrerade kursansvarig samtliga sju deltagare. När hon sedan i augusti rapporterade att de klarat kursen, var flera av dem inte registrerade. På höstens kurs fanns, enligt kursansvarig, 17 examinerade kursdeltagare i februari 2011, medan antalet i Ladok endast var fem.

Kursansvarig anser att kurserna kan tas i valfri ordning och att det inte finns någon progression mellan dem.

5.5.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Nedanstående beskrivningar bygger på intervjuer med kursdeltagare på kursen våren 2010 samt skriftliga kursvärderingar.

Genomförande

Enligt kursvärderingen var såväl vårens som höstens deltagare genomgående mycket positiva till den genomgångna kursen.

Det var bra att kursen var inriktad mot just naturvetare. Olika tekniker och undervisningsformer prövades och det var kopplat till ämnet som en av de intervjuade undervisade i, det blev omedelbart använt. Bra att man fick lära sig hur man kan nå de uppsatta målen med hjälp av olika undervisningstekniker, anser en av de intervjuade. En annan av de intervjuade säger sig ha haft användning av kursen genom att den gav konkreta

tips och det är ofta det som man vill ha som relativt ny lärare. Det gäller t ex hur man kan aktivera studenterna genom att använda så kallade ”klickers”, ett hjälpmedel för att få studentinteraktion under föreläsningar, och låta studenterna fundera innan man själv lämnar svaret. En tredje intervjuad säger sig ha haft mycket nytta kurserna; han har skrivit om en kursplan och infört nya undervisningsformer. Han har överhuvudtaget blivit mer intresserad av pedagogik och undervisning.

Ett problem som flera deltagare kommenterade var det ständiga bytet av lokaler. Det antas bero på att antalet seminarierum (för 20–30 personer) inte räcker till på Medicinarberget. Ett byte till Pedagogen vore möjligt men opraktiskt, eftersom de flesta deltagare har sina arbetsplatser i lokaler på Medicinarberget.

Om HPE101

En av de intervjuade hade inte gått 101-an. Han hade dock hört att den inte var så bra och att lärarna inte använde de tekniker som de talade om när de undervisade. Han ansåg att det vore bättre att börja med 102-an eftersom den är mer praktiskt användbar. En annan av de intervjuade menade att båda kurserna (101 och 102) var nyttiga och hjälpte honom att reflektera över hur det är att vara lärare. Men för honom, som för många andra, var 101-an för teoretisk. Kursen var ändå värdefull genom att man hamnade i en studentsituation och fick en känsla av hur de egna studenterna kan ha det. Ytterligare en av de intervjuade ansåg att kursen var för teoretisk och inte tillräckligt tillämpad/tillämpningsbar. Men det var för honom, som för många andra, givande att träffa folk från andra fakulteter och höra deras åsikter och erfarenheter.

Progression

En deltagare tycker att det fanns en klar progression mellan HPE101 och HPE102. Eftersom 102-an var mycket praktiskt inriktad hade det varit svårt att gå den utan att ha den bakgrund som 101-an gav, anser deltagaren. De flesta deltagare som går 102-an har inte gått 101-an.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper - pedagogiskt arbete på fakulteten

Generellt sett har det funnits ett svagt intresse för undervisning på fakulteten. Det har dock blivit bättre på senare år, bland annat beroende på att man vill locka fler studenter till kurserna, vilket varit svårt på senare år.

Intresset för undervisning finns hos en del doktorander, men inte så mycket hos äldre lärare. Att den första kursen lockat så få deltagare antas bero på ointresse och att få vet om den. Det finns heller inget formellt krav på att gå kursen på den institution som en av de intervjuade tillhör.

Det är väldigt lite diskussion om undervisning på den avdelning som en annan av de intervjuade arbetar på. De flesta äldre som har tjänster går inte. Prefekten uppmanar inte de anställda att gå, utan i stället satsa på att söka externa forskningsmedel. Forskningen går före allt och undervisning ses ofta som ett nödvändigt ont.

Förutsättningar för deltagande

En av de intervjuade hade ingen avsatt tid för kursen, utan fick ta tiden från forskningen. Kursen behövdes för att kunna bli docent så småningom. En annan av de intervjuade hade inte någon undervisning, utan enbart forskning, och hade därför gott om tid att gå kursen. En tredje fick ledig tid för att gå kursen, men kursen tog också en del tid från hans forskning.

5.6 Kursen vid Sahlgrenska akademien

5.6.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger på en intervju med en av de kursansvariga för fakultetens kurs våren 2010, vårens skriftliga kursguide och kursvärderingar, kursvärderingar sammanställda av höstens kursansvarige samt kommentarer från kursansvariga på en preliminär version av föreliggande utvärdering. Information har också inhämtats genom en intervju med kursansvarig för fakultetens pedagogiska kurs för doktorander 3hp, högskolepedagogik 15hp samt fakultetens egna HPE103 5hp.

Kursen *Lärande och undervisning – en introduktion till högskolepedagogik*, 5hp, MED262, har genomförts vid Sahlgrenska akademien varje termin sedan slutet av 1990-talet. Kursen blev poänggivande 2006. Enligt de båda kursansvariga motsvarar den HPE102, men den har en egen kursplan med delvis annat innehåll och andra lärandemål.

Följande frågor behandlas i kursen, enligt kursplanen:

Vilka kunskaper är det önskvärt att studerande utvecklar inom hälsovetenskaplig utbildning?
Vilka kunskaper prövas?

Vad är god undervisning och varför?

Varför ser pedagogisk forskning ut som den gör och vilken användning kan man ha av den i undervisning och utbildning?

Vilka är möjligheterna och begränsningarna med olika undervisningsstrategier i hälsovetenskaplig utbildning?

Lärandemålen är följande:

5. MÅL

Efter avslutad kurs förväntas studenten kunna:

Kunskap och förståelse

- peka ut pedagogisk forskning av relevans för den egna verksamheten

Färdighet och förmåga

- formulera ett problem av pedagogisk relevans

- beskriva, analysera och diskutera lärande och undervisning i relation till pedagogisk forskning samt dra slutsatser härav

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- visa ett reflekterande förhållningssätt till den egna pedagogiska verksamheten.⁵⁵

Den stora skillnaden mellan kursplanen för HPE102 och kursplanen för MED262 är att den senare inte tar upp begreppet lärandemålsstyrd undervisning, vilket är själva utgångspunkten i HPE102. Enligt kursansvarig aktualiserar MED262 i stället vetenskaplig kunskap (inte endast lärandeteorier) och dess roll, såväl i det här slaget av kurser som i pedagogisk praktik och forskning, och skall enligt målen också behandlas av kursdeltagarna. Dessutom ges uppmärksamhet åt vilka kunskaper som faktiskt examineras.

Som framgår av kursguiden är syftet med kursen ”...att utveckla deltagarnas förmåga att i relation till pedagogisk forskning beskriva, analysera och diskutera lärande och undervisning i högskolan”⁵⁶. Stor vikt läggs vid deltagarnas egna erfarenheter och reflektioner.

Kursen gick vid sex tillfällen under våren, fem heldagar och en halvdag, totalt 36 timmar. Kursen bestod av ett tredagars möte i början av terminen, en halvdags litteraturseminarium en månad senare, samt ett tvådagarsmöte i slutet av terminen.

De inledande kurstillfällena tog upp de frågor som kursplanen beskriver under rubriken Innehåll. Deltagaren rekommenderas här formulera en pedagogisk fråga eller ett pedagogiskt problem som hon eller han vill behandla som examinationsuppgift.

Två angreppssätt föreslås: Parvis kollegial konsultation, vilket innebär att en kollega genomför en observation vid egen undervisning, samt Undersökning av de studerandes uppfattningar eller kunskaper, vilket kan genomföras i form av att deltagaren tar reda på de egna studenternas erfarenheter. Det finns inget krav att deltagarna skall inhämta empiri på detta sätt, utan det är fullt möjligt att enbart behandla den valda frågan eller problemet i relation till kurslitteraturen. Ett krav är dock att frågan/problemet verkligen behandlas i relation till kurslitteraturen.

Kursen examineras dels genom en individuell uppsats, dels genom att kursdeltagaren kommenterar och diskuterar en annan kursdeltagares kursrapport. Examinationen sker i grupper om fem deltagare.

Innehåll och upplägg för höstens kurs var i stort sett det samma som för vårens kurs. Höstens kurs hade lika många kurstillfällen, men något färre schemalagda timmar för litteraturseminarier och examination. Denna kurs använde gruppdiskussioner i högre grad, samt innehöll en introduktion om nätbaserat lärande.

---

⁵⁵ Sahlgrenska akademien. Kursplan MED262 fastställd av institutionen för medicin 2007-09-04, reviderad av programkommittén för medicin 2010-07-05.

⁵⁶ Sahlgrenska akademien. Lärande och undervisning, en introduktion till högskolepedagogik vid Sahlgrenska akademien. Information om kursens innehåll och uppläggning. Vt 2010.

Ekonomi

Kursen ges som en fristående kurs och har motsvarande tilldelning. Dessutom har den programkommitté som bland annat ansvarar för läkarutbildningen tillskjutit medel motsvarande 20 % för medverkan av fackpedagog. Utöver detta deltar kursledarna från Sahlgrenska akademien inom ramen för sin ordinarie tjänstgöring, dvs finansieras av sin institution.

Deltagare

Vårens kurs hade 19 och höstens kurs 23 deltagare. De flesta deltagare kommer från de institutioner som driver fakultetens stora utbildningsprogram; utbildningarna till läkare, tandläkare, sjukgymnast, arbetsterapeut och logoped.

De flesta på kurserna var personer som siktade på att bli docenter.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

Det finns inga krav från fakulteten att de anställda skall gå högskolepedagogiska kurser. För att kunna bli antagen som docent måste man ha minst 10 hp i högskolepedagogik.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgått i intervjun med kursansvarig)

Kursledarna för kursen anser inte att det är nödvändigt att gå 101-an före 102-an. Båda kurserna är med nödvändighet av grundläggande karaktär. Det finns fördelar vilken kurs man än börjar med, anser kursledarna. För att gå 103-an på SA måste man dock ha gått 102-an, dvs MED262.

5.6.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Nedanstående beskrivningar bygger på deltagarnas kursvärderingar.

Genomförande

Enligt kursvärderingen var såväl vårens som höstens deltagare genomgående mycket positiva till den genomgångna kursen, och den överträffade i många fall förväntningarna.

Vårens kursvärdering visade att kursen hade förändrat och/eller fördjupat de flesta deltagares syn på undervisning, från ett överförande av ämneskunskaper till att underlätta studenternas inläring, alltså från ett utlärandeperspektiv till ett inlärandeperspektiv, där lärandeprocessen skall vara i centrum. Även synen på pedagogik har förändrats för många. Litteraturen fick beröm och var en inspirationskälla för flera, särskilt huvudboken. Några på höstens kurs tyckte dock att den boken var jobbig och tidskrävande.

En deltagare framhöll att examensarbetet tvingade till eftertanke. Flera uppger också att de förändrat sin undervisning på grund av det de lärt sig på kursen som gett dem nya idéer och infallsvinklar. Någon uppger också att denne skulle försöka påverka undervisningen på den utbildning där hon/han är involverad.

De båda kursledarna fick mycket beröm. Stämningen var trevlig och diskussionerna med kollegorna var givande.

En deltagare tyckte att även kliniker på sjukhusen, som har hand om kandidater, borde gå denna kurs vilket skulle förbättra läkarutbildningen. En deltagare på höstens kurs tyckte att alla som höll på med undervisning borde gå kursen.

Höstens kursvärdering fick liknande positiva omdömen och kommentarer från de flesta deltagare; att den ger upphov till nytt tänkande, att den känns nyttig, att det varit intressant att ta del av andras erfarenheter samt att intresset för pedagogik har ökat.

Ett problem för vissa deltagare var dock den stora dominansen av deltagare från läkarprogrammet, som kan verka ”uteslutande”.

Föreläsningarna fick i stort sett bra kritik, liksom litteraturseminariet. Grupparbetet upplevdes som stimulerande av flertalet och examinationen ansågs vara ett viktigt moment som ger möjlighet till eftertanke och stämmer bra överens med kursens lärandemål. Några kritiska kommentarer fanns också, till exempel angående instruktioner för examinationen.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper - pedagogiskt arbete på fakulteten

Fakultetsledningen tycker att det är viktigt med högskolepedagogisk utbildning. Det finns ett stort pedagogiskt intresse hos många anställda, men forskningen prioriteras eftersom det är mer meriterande, enligt kursansvarig.

I anknytning till läkarutbildningen finns en grupp, Arbetsgruppen för medicinsk pedagogik, som arbetar med pedagogiska frågor. Det finns inget fakultetsgemensamt seminarium eller annat formellt forum för pedagogiska diskussioner.

Förutsättningar för deltagande

De som arbetar på sjukhus kan gå ifrån på betald arbetstid för att delta i kurstillfällena. En deltagare tyckte att man borde tydliggöra för arbetsgivaren, Sahlgrenska universitetssjukhuset, hur mycket tid kursen tar i anspråk så att anställda kliniker kunde få mer tid avsatt förutom den vid kurstillfällena.

De som är lärare och/eller forskare på fakulteten får ingen nedsättning i tid.

5.7 Kursen vid samhällsvetenskaplig fakultet

5.7.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger på intervjuer med kursansvariga för fakultetens kurs våren 2010 respektive hösten 2010, deras skriftliga kursguider och kursrapporter samt kommentarer från kursansvariga på en preliminär version av föreliggande utvärdering.

Kursguidens kursbeskrivning för vårens kurs var en kopia av kursplanens innehåll och lärandemål (punkt 4 och 5 i kursplanen).

Kursguiden följde alltså kursplanen noga. Men eftersom målen inte uppfattades vara möjliga att genomföra inom kursens ram beslöt kursansvarige, med samordnarens goda minne, att stryka delar av två av lärandemålen, vilket meddelades kursdeltagarna vid kursstarten. Kursplanen reviderades sedan, som framgått ovan, inför höstens kurs.

Vårens kurs gick vid tio tillfällen, fyra heldagar och sex halvdagar, totalt 42 timmar.

Kursen bestod av tre huvudmoment: 1. Att lära sig hur lärandemål ser ut och att lära sig att formulera lärandemål samt att på den grunden utveckla en kursplan. 2. Att hitta bra former så att studenterna kan leva upp till lärandemålen. 3. Att skapa examinationsformer som är anpassade till lärandemålen.

Examinationen skedde i form av tre olika examinationsuppgifter under kursens gång. Den sista examinationsuppgiften innebar att deltagarna presenterade en kurs med fullständig kursplan som hon/han hade utvecklat.

De fyra seminarier som ingick i kursen gällde redovisning av en övning samt tre redovisningar av examinationsuppgifter. Dessa var i mindre grad redovisande och i högre grad diskussionsorienterade.

Under kursen uppstod problem med examinator i och med att den person som var tilltänkt, inte hade möjlighet att ta på sig uppdraget inom sin tjänst. Strax före examination utsågs en ny examinator. Förfarandet skapade en del problem, men kunde lösas på ett godtagbart sätt.

Eftersom kursansvarig blev samordnare för samtliga HPE102-kurser i juli 2010, kunde han inte fortsätta vara kursansvarig på SFN. En ny kursansvarig utsågs därför för kursen från och med hösten 2010.

Inför höstens kurs utgick kursansvarig från den nya kursplanen och den tidigare kursguiden och dess beskrivningar av kursen, men vissa förändringar gjordes när det gäller omfattning, kursmoment och litteratur.

Den schemalagda tiden minskades från 42 till 39 timmar, uppdelat på sju heldagar. En övning togs bort och två övningar gjordes mindre ambitiösa, båda var en del av examinationen. Momentet Informations- och kommunikationsteknik i undervisningen, som utgått ur kursplanen, ersattes med ett moment på tre timmar om undervisning på engelska. Ett annat nytt moment gällde utvärderingar och kvalitetsarbete i den högre utbildningen. Motivet till de nya momenten var att den tidigare kursen var alltför inriktad på kursutveckling. Den avslutande examinationsuppgiften, att planera en kurs och skriva en kursplan var densamma, men examinationsuppgiften var inte uppdelad på tre tillfällen som tidigare, utan endast på ett tillfälle i form av ett slutseminarium. I likhet med tidigare kursansvarig medverkade kursansvarig för höstens kurs vid samtliga kurstillfällen, av vilka hon ledde några.

Litteraturlistan bantades kraftigt. Ingen av de tidigare huvudböckerna från vårens kurs fanns med.

Ekonomi

Kursansvarig på vårens kurs fick disponera hela den tilldelade summan 130 000 kr för genomförandet.

Kursansvarig på höstens kurs ersattes direkt från PIL med 20 % tjänst. Det gjorde det möjligt för henne att delta vid samtliga kurstillfällen. Övriga lärare interndeberades av PIL.

Deltagare

På vårens kurs registrerade sig 14 personer, varav nio följde kursen och sju examinerades, sex av dem vid det ordinarie examinationstillfället.

De flesta deltagare var nydisputerade, men några av dem hade flera års undervisningserfarenhet. En var docent och en var doktorand. En av deltagarna kom från Handelshögskolan, de andra från tre olika institutioner på SFN. Flera av deltagarna hade blivit uppmanade att gå, eftersom de hade uppdrag som studierektor eller liknande.

Att deltagarantalet på vårens kurs inte var större, berodde dels på dålig kännedom om kursen och dels på att många var skeptiska till de högskolepedagogiska kurserna efter den negativa kritiken av HPE101, som hade spridits bland personalen.

Att inte fler doktorander hade valt att gå beror sannolikt på att de inte får tillgodoräkna sig mer än 5 hp högskolepedagogik i sin forskarutbildning. De flesta nöjer sig då med att gå HPE101. På SFN påbörjades valideringsprocessen under vt 2010, vilket gjorde att många avvaktade med att gå HPE102.

Höstens kurs hade 17 anmälda deltagare, varav tio följde kursen. Nio av dessa examinerades med godkänt resultat. En av de tio som följde kursen men inte examinerades slutade på grund av sjukdom. Övriga sju kursdeltagare, som inte följde kursen, deltog vid ett eller två tillfällen i början och valde sedan att inte fortsätta. Några uppgav tidsbrist som orsak. En av de intervjuade deltagarna hade på grund av egen undervisning inte tid att göra examinationen förrän efter kursens slut. En annan deltagare valde att inte göra klart kursen, eftersom hon i juli 2010 fick en tillsvidareanställning på GU som universitetslektor. Personen skulle sannolikt bli validerad för både HPE102 och HPE103.

Det var en blandad grupp, med deltagare från sju institutioner varav två deltagare från Handelshögskolan, i olika åldrar, och med stor spridning i fråga om undervisningserfarenhet. Två var doktorander, en var adjunkt, några var lektorer, men kursansvarig har inga uppgifter huruvida deltagarna var tillsvidareanställda eller inte.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

På fakulteten ställdes krav att samtliga tillsvidareanställda skulle ansöka om validering eller anmäla sig till kursen HPE102 senast 2010-12-31.

Olika institutioner hade i november 2010 kommit olika långt när det gäller arbetet med valideringar.

En kursdeltagare våren 2010 som inte gick klart kursen trodde att hon skulle bli validerad för kursen och även för HPE103. Deltagaren skickade in sitt CV med redovisning av antalet lektorstimmar samt kursansvarsuppdrag, men utan någon pedagogisk meritportfölj med uttalad syn på pedagogik, och fick av prefekten på institutionen veta att detta skulle räcka för validering. Vad som krävdes var en ansökan till dekanen, där man skulle kryssa i att man hade de kunskaper som motsvarade de olika kurserna.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgått i intervjun med kursansvarig och kursrapport)

Kursansvarig för vårens kurs är kritisk mot att de som går kursen inte får tid i tjänsten för det.

”Göteborgs universitet tror att de satsar hårt och kurspengarna är väl tilltagna, men de har inte sett att den stora kostnaden inte är själva kursen utan arbetstiden för dem som skall gå den.”

Vidare anser han att någon borde ha ett övergripande ansvar för de tre kurserna, samt att HPE102 borde ges också på engelska, i likhet med HPE101.

Han anser också att PIL bör arbeta för att tillse att tillgången på tillgängliga examinatorer långsiktigt tryggas, så att dessa kan delta i kursen redan i planeringsstadiet.

Även kursansvarig för höstens kurs anser att ett av de stora bekymren är att institutionerna inte ger något utrymme i form av tid för att gå kursen, utan att detta förutsätts ske med hjälp av den tid som är avsatt till kompetensutveckling samt framför allt genom att använda fritiden.

Hon anser att studierektorerna på de olika institutionerna borde uppmana sina anställda att gå kurserna, i stället för att anmälningar och deltagande sker helt på de anställdas egna initiativ.

För att uppmuntra äldre och erfarna lärare, som sannolikt valideras för de högskolepedagogiska kurserna, att skaffa sig ökad kunskap om lärandemålsstyrd undervisning, har kursansvarig föreslagit PIL att arrangera kortare kurser för denna målgrupp. Sådana utbildningar skulle sannolikt höja den pedagogiska nivån på hela institutionen och göra det möjligt för all undervisningspersonal att tala samma språk när det gäller kursplaner.

Kursansvariga anser att det är bra att det finns en progression mellan HPE101 och HPE102, och att den rekommenderade studiegången är i denna ordning.

5.7.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Nedanstående beskrivningar bygger på intervjuer med kursdeltagare på kursen våren 2010 samt skriftliga och muntliga kursvärderingar för vårens och höstens kurser sammanfattade i kursrapporter.

Genomförande

Kursdeltagarna på vårens kurs ansåg att kursen krävde för mycket av deltagarna, trots de strykningar av delar av lärandemål som gjorts före kursen. Men deltagarnas ambitionsnivå var hög och de skriftliga kursvärderingarna gav genomgående mycket högt betyg till kursen.

Kritik riktades mot vissa kursmoment, mot litteraturen, att kursen hade för mycket schemalagd tid samt att deltagarna var tvungna att studera på sin fritid.

På frågan ”Vad har varit särskilt positivt och bör behållas?” svarade en kursdeltagare följande:

”ALLT utom att GU ställer krav för denna kompetens men inte skapar motsvarande tidsutrymme för sina anställda att gå kursen. Det ger dubbla budskap och i praktiken tycks kursen inte ha legitimt värde, bara smink på ytan. Dessutom kan vissa ”smita” och inte tillägna sig denna kompetens pga rätten att validera sig.”

Av den muntliga kursvärderingen framgick bland annat att deltagarna lade ned mer tid än de 5 hp kursen skulle motsvara, att ingen hade nedsättning i tjänst för att gå kursen, och att deltagarna fann det positivt att diskutera med kollegor från andra institutioner med liknande samhällsvetenskapliga bakgrund.

Även i intervjuerna gav deltagarna i huvudsak mycket positiva omdömen. Den kritik som riktades gällde framför allt omfattningen och vissa kurstillfällen.

På höstens kurs var omdömena om kursen mycket goda. Genomsnittet på bedömningsfrågorna i kursvärderingen var 5,6 av maximalt 6.

Det som framhölls som positivt var bland annat att det fanns mycket utrymme att lära av varandra genom dialog och diskussion, att föreläsningarna var bra samt att det gavs möjlighet att själv välja fokus efter eget behov.

Förslag på förbättringar var att ge mer tid för examinationerna, att förbättra användningen av GUL samt att införa ett nytt moment i form av rollspel eller liknande (vilket kursansvarig har åtgärdat eller arbetar med inför kursen våren 2011).

De kursdeltagare vi intervjuade var i stort sett mycket positiva och hade samma synpunkter på kursen som kursvärderingarna visade. Viss negativ kritik riktades mot ett par kurstillfällen samt omfattningen på kursen.

Ingen av de intervjuade tyckte att svårighetsgraden i sig var för hög, utan bara just omfattningen.

Om HPE101

Samtliga intervjuade hade gått HPE101, varav en gick kursen på distans.

En deltagare, som gick den första kursomgången - hösten 2008 - är mycket positiv till kursen. Att det var mycket PBL, med Pettersen som huvudbok, passade bra, eftersom man på institutionen där deltagaren är verksam använder dessa teorier.

En kursdeltagare som gick den andra kursomgången - våren 2009 - anser att kursen var ogenomtänkt, att informationen och administrationen var dålig, att kurstillfällena höll ojämn kvalitet, att det kändes som att komma tillbaka till skolbänken och att det var för mycket PBL. Positivt var arbetet i basgruppen samt auskultationen. Hon fick också användning av kunskaperna från kursen, till exempel genom att pröva nya inslag i undervisningen.

En annan deltagare, som gick 101-an våren 2009 tyckte att den var ”helt okej”, men att 102-an var bättre.

Den deltagare som hade gått distansvarianten hösten 2009 var nöjd, både när det gäller diskussionerna med läraren och övriga i gruppen på nätet samt auskultationen.

Några deltagare var negativt inställda till att de var tvungna att gå kursen och ansåg att flera kurstillfällen kändes ineffektiva.

Progression

Tre av de intervjuade deltagarna tycker att det fanns en klar progression mellan 101-an och 102-an, att de hade nytta av kunskaperna från 101-an, och att det hade varit betydligt sämre att gå dem i motsatt ordning. En av deltagarna ansåg att det inte spelade så stor roll vilken av de två kurserna man gick först, men menade att 101-an måste komma före 103-an.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper - pedagogiskt arbete på fakulteten

På fakulteten finns ett organ för pedagogiskt utvecklingsarbete och diskussioner, SFN:s Pedagogiska utvecklingskommitté (PUK). I PUK har man arbetat mycket med anpassning av kursplaner, enligt Bologna-modellen. Kommittén genomför också två heldagsseminarier per termin samt ett antal lunchseminarier, som är öppna för all personal på fakulteten.

Hur levande den pedagogiska diskussionen är på de olika institutionerna varierar, på flera institutioner förekommer den knappast.

Kursdeltagarna ansåg att de hade haft direkt användning av kunskaperna de fått på kursen, i sin undervisning och i arbetet med kursplaner. Däremot verkar inte deras kunskap om innebörden av lärandemålsstyrd undervisning ha tagits tillvara eller spridit sig på institutionerna, utom i samtal på fikaraster. De uppgav att det inte fanns något särskilt forum på deras institutioner för pedagogisk diskussion.

Förutsättningar för deltagande

De intervjuade deltagarna gick kursen på fritiden. De gick kursen för att meritera sig och bli behöriga, så att de skulle kunna få en tillsvidareanställning som universitetslektor. ”Det är de som inte har fasta tjänster som går kursen, man gör det för att meritera sig och kunna få en fast tjänst.”

En deltagare nämnde också intresse för pedagogik som ett motiv att gå kursen.

En deltagare uppgav att hon använde den avsatta tiden för kompetensutveckling, 10 % av en 75%-tjänst, men att det inte räckte. När hon hade gått HPE101 hade hon fått fyra veckors förlängning på doktorandtiden.

De intervjuade deltagarna anser att universitetet borde ge bättre ekonomiska förutsättningar i form av tid för att gå de här kurserna, om man tycker det är viktigt att personalen går dem. Att man går en kurs på sin fritid gör att kvaliteten blir lidande. Man lägger inte ner lika mycket tid på kursen.

En deltagare menade att alla som har möjlighet till det kommer att ansöka om validering, och tyckte att HPE101 borde vara lättare att validera än HPE102, eftersom den senare är praktiskt inriktad och handlar om nya förhållanden och nya sätt att se på en kursplan. ”Det handlar om ett annat sätt att tänka.”

5.8 Kursen vid utbildningsvetenskaplig fakultet

5.8.1 Organisering och genomförande av kursen

Nedanstående kursbeskrivning bygger på en intervju med kursansvarig för fakultetens kurs hösten 2010, hennes skriftliga kursguide och kursrapport samt kommentarer från kursansvarig på en preliminär version av föreliggande utvärdering.

Kursen gick på hösten 2010 och följde den reviderade kursplanen noga. Kursansvarig planerade kursen i samråd med kursansvariga på de andra fakulteterna.

Kursen gick vid sju tillfällen, två heldagar och fem halvdagar, totalt 27 timmar.

Kurstillfällena bestod av föreläsningar, utom den avslutande heldagen, examinationen, då deltagarna presenterade och diskuterade sin examinationsuppgift.

Trots att lärandemålet om att ha färdighet och förmåga att ”medvetet välja och använda redskap inom informations- och kommunikationsteknik” tagits bort i kursplanen, ingick en föreläsning om detta, eftersom kursansvarig anser att denna teknik kan ses som ”pedagogiska verktyg” och därför utgör en viktig del av lärandemålet ”motivera val av undervisningsformer och pedagogiska verktyg...”. Även en föreläsning om genus ingick, trots att detta stycke var struket i den nya kursplanen. Kursansvarig motiverar detta med att genus finns med enligt kursplanens formulering: ”Kursen skall också ge en helhetsbild av läraruppdraget och vad detta innebär i den egna verksamheten.”

Examinationsuppgiften bestod i att skriva en kursplan, utifrån ett genomtänkt lärandemålsorienterat förhållningssätt, samt att skriva ett kursplaneringsdokument, som beskriver och problematiserar val av undervisnings- och examinationsformer i relation till kursens lärandemål och de resursramar som gäller vid den aktuella institutionen.

I kursguiden gavs tre alternativ vid val av kurs: en kurs som deltagaren i dag ansvarar för eller kommer att ansvara för i framtiden, en ny kurs som deltagaren skall medverka i att utveckla eller en kurs som är knuten till deltagarens forsknings- och/eller undervisningsområde men som i dag inte finns eller planeras.

Tanken med alternativen är att både de som är väl integrerade i undervisning och de som i nuläget inte är det, skall känna uppgiften som meningsfull och användbar i sina ordinarie arbeten.

Kursen examinerades av kursledaren, som också var kursansvarig.

Ekonomi

Kursledaren var anställd på samma villkor som övriga kursansvariga, med 20 % tjänst från PIL.

Deltagare

Kursen hade 14 registrerade, personer varav 13 deltog och examinerades.

Sex av deltagarna var doktorander. Övriga var disputerade och många av dem hade relativt stor undervisningserfarenhet. Tre av deltagarna kom från andra fakulteter/lärosäten (SA, Högskolan Halmstad och Högskolan i Skövde). De flesta från den egna fakulteten har lärarutbildning i grunden, och hade därför blivit validerade för HPE101.

Formella krav på högskolepedagogisk utbildning

Det finns inget krav på att de anställda skall gå HPE102, men fakultetsledningen uppmanar anställda att gå den.

Ytterligare synpunkter/frågor (som framgått i intervjun med kursansvarig och kursrapport)

Kursansvarig, som är samordnare för HPE101, anser att även anställda som har en lärarutbildning i botten borde gå 101-an, eftersom det är skillnad att undervisa ungdomar och vuxna. Hon anser också att all undervisande personal, inklusive studierektorerna, borde gå HPE102.

Kursansvarig betonar vikten av att kursen verkligen är ett bra exempel på det den lär ut, att göra kursplaner samt att undervisa och examinera enligt den gällande modellen lärandemålsstyrd undervisning.

Kursansvarig hoppas på mer samordning mellan de olika fakulteternas 102-or, bland annat genom att planera in en eller flera föreläsningar som deltagare på olika kurser kan gå på. Hon tycker också att PIL skulle kunna skapa påbyggnadskurser, på 2 hp, med specifikt innehåll, till exempel PBL eller informations- och kommunikationsteknik, riktad till anställda på samtliga fakulteter.

5.8.2 Kursdeltagarnas syn på kursen

Redovisningen bygger på kursvärderingar samt intervju med en kursdeltagare.

Genomförande

Deltagarna ansåg att lärandeaktiviteterna i stor utsträckning varit ändamålsenliga i förhållande till kursens mål. En deltagare ansåg att det vore önskvärt med ytterligare en föreläsning om kursplaneskrivande. En deltagare ansåg att kursboken var elementär, men att kurslitteraturen i övrigt, i form av artiklar, var bra.

Examinationsuppgiften ansågs av deltagarna som mycket ändamålsenlig.

Den kursdeltagare vi intervjuade var också mycket nöjd med uppgiften och särskilt den heldag då examinationen skedde. Det var detta som ”räddade” kursen. I övrigt var deltagaren kritisk mot ett par kurstillfällen, föreläsningar som inte var särskilt givande mot bakgrund av kursens mål. Litteraturen ansågs vara lättillgänglig och bra. Intensitet och svårighetsgrad upplevdes som rimlig.

Om HPE101

Den intervjuade hade gått 101-an på distans, och kursen upplevdes som ganska krävande. Cirka 20 av 70 deltagare föll bort under kursens gång. Deltagaren tror att inläringen hade blivit bättre genom att gå en campusbaserad kurs med diskussioner i grupp. Kursen gav dock insikter i och reflektioner om undervisning, och kunskaper om hur man kan undervisa och skapa en lärsituation inom givna ramar med fokus på djupinläring. Auskultationen var mycket givande.

Progression

Den intervjuade ansåg att det fanns en naturlig och bra progression mellan kurserna.

Tillvaratagande av erfarenheter/kunskaper - pedagogiskt arbete på fakulteten

På fakulteten finns inget särskilt forum för pedagogiska diskussioner. Många på UFN ser PIL som en enhet inom fakulteten, vilket gör att ansvaret för dessa diskussioner läggs på PIL och dess högskolepedagogiska seminarium. Kursansvarig tror att de som gått kursen blir rådgivare när kursplaner skall skrivas på den egna institutionen.

Den intervjuade kursdeltagaren tror att det pedagogiska klimatet på dennes institution är förhållandevis bra, men några pedagogiska samtal mellan lärare förs inte. Kursplaner diskuteras dock på särskilda konferenser.

Förutsättningar för deltagande

Enligt kursansvarig gick de flesta deltagare kursen på sin fritid, även om några försökte använda delar av sin tid för kompetensutveckling. Den intervjuade fick gå både 101-an och 102-an som en del av dennes institutionstjänstgöring som var på totalt 20 %.

De flesta gick kursen för att meritera sig och kunna få en tillsvidareanställning.

Den intervjuade ansåg att det är bra att det krävs högskolepedagogiska kurser för att få en tjänst. Deltagaren anser också att enbart en viss mängd undervisningserfarenhet inte borde vara tillräckligt för validering, utan att kunskapen om kursplaneskrivande och lärandemålsstyrd undervisning borde examineras i någon form, även för tillsvidareanställda.

5.9 Handelshögskolan

Nedanstående beskrivning bygger på en intervju med dekanen för Handelshögskolan.

Handelshögskolan är den enda fakulteten som hittills inte har gett någon HPE102 eller motsvarande kurs. Efter en diskussion på fakulteten under 2009 beslöt man att inte göra en egen kurs. Anställda och doktorander har i stället erbjudits att gå HPE102 på samhällsvetenskapliga fakulteten. Våren 2010 deltog en doktorand och hösten 2010 två doktorander från HhFN på SFN:s kurs.

Det finns en överenskommelse mellan HhFN och SFN om att lärare och doktorander på HhFN kan gå kursen på SFN. Denna variant av HPE102 passar bäst, eftersom kurserna

ämnesmässigt och vad gäller undervisningsformer på de båda fakulteterna har stora likheter. Ett undantag är nationalekonomi, där matematik är ett centralt ämne.

Anledningen till att HhFN inte har skapat någon egen 102:a, är att det inte funnits någon anställd på fakulteten som har haft tillräckligt med tid och engagemang för att göra en områdesspecifik högskolepedagogisk kurs med den gemensamma kursplanen som grund.

I början av 2011 pågår en diskussion om två alternativa lösningar på frågan. Den ena är att göra en helt egen kurs. Den andra är att arbeta närmare SFN och göra en gemensam kurs tillsammans med denna fakultet, där vissa moment skiljer sig åt. Det finns bland annat en del skillnader i metodik som man måste ta hänsyn till. Ett exempel är juridikämnet, där argumentation och tolkning är centrala metoder och inte kvantitativa och kvalitativa metoder som används inom SFN:s discipliner. Om HhFN väljer att göra en egen kurs kommer kursplanen för HPE102 att gälla. Beslut i frågan kommer sannolikt att tas av fakultetsledningen under 2011.

Juridiska institutionen har tagit aktiv del i PIL-enhetens utveckling genom att Mats Glavå, prefekt vid institutionen, har varit med i styrgruppen sedan starten 2008, som representant för HhFN. Fakulteten som helhet har dock inte aktivt deltagit i det pedagogiska utvecklingsarbetet.

Dekanen har en mycket positiv grundinställning till PIL, som han menar bidragit positivt till att skapa pedagogisk medvetenhet inom universitetet. PIL:s utveckling har också varit positiv.

Fakultetens förhållande till HPE101 är okomplicerat. Fakulteten rekommenderar doktorander och anställda att gå HPE101 och erfarenheterna från denna kurs är odelat positiva.

De som går HPE101 och HPE102 är framför allt doktorander. Om doktorander och lärare skall få tid för att gå kurserna bestäms av respektive institution, men i allmänhet får de ingen särskilt avsatt tid för detta. Lärare har, som på övriga fakulteter, 10 % av tjänsten avsatt för kompetensutveckling, men denna tid räcker inte till för kursdeltagandet. Deltagarna använder alltså sin fritid för att gå kurserna.

Någon validering av kurserna förekommer inte. Det finns inte heller något krav inom fakulteten på formell pedagogisk meritering för att få en tjänst eller bli docent eller professor. Diskussion om detta pågår. För nydisputerade doktorer kan det bli aktuellt i framtiden. Vid de juridiska institutionerna i Lund och Stockholm finns klart angivet att pedagogisk och vetenskaplig skicklighet skall väga lika tungt när utlysta lektorat skall tillsättas, liksom när personer skall antas som docent eller professor.

Dekanen vill inte tvinga erfarna lärare att gå högskolepedagogiska kurser, men anser att riktade pedagogiska satsningar kan behövas, till exempel om undervisning på engelska.

Dekanen är övertygad om att doktorander framöver kommer att behöva pedagogisk meritering i form av 15 hp i högskolepedagogik för att kunna göra akademisk karriär. Problemet är hur detta skall bli möjligt, utan att doktoranderna skall behöva använda sin fritid, så som situationen är i dag. Han är motståndare till att göra kurserna till obligatoriska moment inom forskarutbildningen, eftersom de inte har med den utbildningen att göra, och anser också att det är svårt att få med dem inom de 20 % som doktoranderna har för undervisning och annan institutionstjänstgöring, eftersom finansiering för detta saknas. Dekanens förslag för att

på ett effektivt sätt få doktorander att meritera sig pedagogiskt är att universitetet avsätter centrala medel så att de kan tillgodogöra sig det högskolepedagogiska utbudet, vilket skulle innebära en förlängning av doktorandtiden med en halv termin (15 hp).

Utbildning är en mycket viktig del av verksamheten på fakulteten. Här finns två tunga professionsutbildningar, ekonom- och juristprogrammet, där utbildningsproduktion är i fokus. Pedagogik är en central fråga både inom grundutbildningsberedningen (GRUB), där det är en fråga om kvalitetssäkring, och inom forskarutbildningsberedningen (FUB), där undervisning ses som en integrerad del av forskarutbildningen.

Det pedagogiska klimatet på fakulteten varierar mycket mellan de olika institutionerna. Det finns dock en trend mot ökad pedagogisk medvetenhet, även om den stora tillströmningen av studenter har försenat förnyelsen vad gäller undervisnings- och examinationsformer. På juridiska institutionen finns ett livaktigt pedagogiskt utskott, men det finns inga fakultetsgemensamma forum för pedagogisk diskussion utöver GRUB och FUB.

6. Värdering av kursen samt rekommendationer

Utvärderingens syfte är att identifiera potentiella förbättringsområden för den områdesspecifika högskolepedagogiska kursen HPE102. Värderingen av kursen gäller, som framgått, de två första omgångarna av kursen, våren och hösten 2010, som innefattar nio kurser på fem olika fakulteter med cirka 100 kursdeltagare.

När det gäller kursdeltagarnas synpunkter gäller de i första hand vårens kurser, eftersom 13 av de 14 kursdeltagarna vi har intervjuat gick någon av dessa. Vi har dock tagit del av kursvärderingarna från höstens fem kurser, för att också få deltagarnas synpunkter på dessa kurser.

Intervjuerna med kursansvariga skedde under hösten då den första kursomgången var avslutad och den andra var påbörjad. En del erfarenheter av och synpunkterna på vårens kurs ledde till att kursplanen ändrades inför den andra kursomgången. Även andra synpunkter och förslag på förändringar som kursansvariga framfört i intervjuer och i kursrapporter har diskuterats inom PIL-enheten och lett till åtgärder.

Mot bakgrund av kritik från deltagarna om otillräckliga villkor för deltagande på kursen tog PIL initiativ till en enkätundersökning avseende detta. Enkäten gick ut till kursdeltagarna på samtliga högskolepedagogiska kurser som PIL gav under hösten 2010. Resultaten av undersökningen diskuterades av PIL:s styrgrupp i december och en rapport har skickats vidare till Grundutbildningsberedningen och rektor.

Synpunkter på att kursen HPE102 också bör ges på engelska, som distanskurs och med annan studietakt har framförts och kommer att diskuteras på ett kursledarmöte i augusti, inför kurserna 2012, enligt PIL:s samordnare för HPE102-kurserna.

Här nedan följer utvärderarnas värdering av kursen, som bygger på beskrivningarna av kurserna i kapitel 5. Vi har valt att dela upp kapitlet i sju avsnitt, som utgörs av de sju generella områden som utvärderingen föreslås omfatta, enligt utvärderingsuppdraget. De rekommendationer som vi gör, på grundval av värderingen, har vi lagt i slutet av varje avsnitt.

6.1 Deltagares erfarenheter och förkunskaper utifrån kursen HPE101

Tolv av de 14 intervjuade kursdeltagarna hade gått HPE101. En blev validerad för 101-an och en annan hade gått en pedagogisk kurs på annat universitet.

Nio av de intervjuade hade gått den vanliga campusbaserade varianten på svenska, någon redan den första omgången hösten 2008, övriga under 2009. Åsikterna om och erfarenheterna av kursen var blandade.

De två deltagarna från humanistiska fakulteten tyckte inte att 101-an var särskilt givande. Särskild litteraturen, som var inriktad på PBL, samt arbetet i basgrupperna fick kritik. De betonade också att man inte får ut så mycket av kursen om man inte har undervisningserfarenhet. Nyttan bestod framför allt i att de började reflektera över sin undervisning.

Deltagarna från naturvetenskapliga fakulteten tyckte att kursen var för teoretisk och att kunskaperna var svåra att tillämpa, men att det var positivt att börja reflektera över undervisningen på ett annat sätt och att det var givande att träffa lärare från andra fakulteter. En av deltagarna tyckte att progressionen fungerade utmärkt, och att kombinationen av den teoretiska 101-an och den praktiska 102-an var mycket lyckad.

Deltagarna från samhällsvetenskaplig fakultet hade skilda åsikter. En var mycket positiv till inriktningen mot PBL, eftersom det byggde på teorier som man använde på dennes institution. En annan tyckte att det var för mycket PBL och att kursen inte kändes genomtänkt. Trots det hade deltagaren viss nytta av kursen, både i sin undervisning och när det gäller begrepp och liknande som användes på 102-an.

Den deltagare som gick den engelska varianten var i huvudsak mycket negativ. Det var för stor skillnad i förkunskaper mellan deltagarna och därför gav gruppdiskussionerna inte mycket.

De båda som gått 101-an på distans var i huvudsak positiva till kursen, inte minst auskultationerna, även om en trodde att en campusbaserad variant med gruppdiskussioner hade gynnat inläringen. Båda tyckte att det fanns en progression mellan kurserna.

De två deltagare som gått IT-fakultetens variant, som var än mer inriktad mot PBL, var mycket nöjda med kursen. En av deltagarna ansåg att det fanns en progression, medan den andra ansåg att man lika gärna kunde gå kurserna i omvänd ordning.

De flesta kursansvariga anser att en progression mellan HPE101 och HPE102 bör finnas.

Sammanfattningsvis kan man säga att de deltagare vi intervjuat anser att det finns ett behov av kursen HPE101 för att få en teoretisk grund, och att de flesta känner att den gav en del förkunskaper som var nyttiga att ha med sig när de gick 102-an. Det viktigaste med kursen var att de började reflektera över sin undervisning. Däremot anser majoriteten att den inte var riktigt bra, utan borde kunna vara mycket bättre.

Eftersom de synpunkter vi fått angående HPE101 inte gäller de senaste kursomgångarna, som inneburit vissa förändringar till exempel av kurslitteratur, är det nödvändigt att beakta

kursvärderingar och kursrapporter från dessa kurser, före eventuella åtgärder på grund av nedanstående rekommendationer.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendationer:

* Det bör även fortsättningsvis finnas en progression mellan HPE101 och HPE102 och kursplanens rekommenderade studiegång bör behållas.

* För att öka känslan av progression, och den nytta kunskaper från HPE101 ger för deltagandet i HPE102, bör det ytterligare poängteras på vilket sätt kurserna hör ihop och hur de teoretiska kunskaperna kan underlätta det praktiska arbetet med att utforma en kursplan i lärandemålsstyrd undervisning. .

* Det är väsentligt att på bästa möjliga sätt ta tillvara och undersöka deltagarnas olika bakgrund, gällande förkunskaper och fakultetstillhörighet, när basgrupperna skapas, för att denna del av undervisningen skall bli givande. Inte minst viktigt är det att beakta deltagare med liten eller ingen undervisningserfarenhet.

* Det är viktigt att kursen speglar de olika undervisningsformer som är aktuella på de olika fakulteterna och inte är fokuserad på någon av dem, till exempel PBL.

6.2 Överensstämmelse mellan lärandemål, innehåll och examination. Vad skiljer kurserna åt?

Utvärderingen har analyserat kursguider från sex olika fakulteter, humanistisk, IT-, naturvetenskaplig, samhällsvetenskaplig, konstnärlig samt utbildningsvetenskaplig fakultet. På våren 2010 gick kursen i fyra olika varianter (HFN, ITFN, NFN och SFN), medan den på hösten 2010 gick i fem olika varianter (HFN, KFN, NFN, SFN och UFN).

Vad som är betydelsefullt i sammanhanget är att kursplanen ändrades efter vårens kurs, genom att lärandemålen blev mindre omfattande, ett mål ströks helt, och att vissa specifikationer i beskrivningen i kursplanen ströks. Detta medförde vissa förändringar i kursguiderna från vår till höst för de fakulteter som hade kurs vid båda tillfällena. Det gäller särskilt på SFN där kursen fick en ny kursansvarig inför höstens kurs.

Trots att samtliga kurser på våren respektive hösten 2010 har haft samma kursplan har vi funnit relativt stora skillnader mellan kurserna, vad gäller innehåll, examination, omfattning och på vilket sätt kurserna examinerade de lärandemål som finns i kursplanen.

Kurserna vid HFN, KFN, SFN och UFN följde kursplanen med dess lärandemål noga. Examinationen bestod av att deltagarna presenterade en kurs, ny eller omarbetad, med en fullständig kursplan, utifrån ett genomtänkt lärandemålsorienterat förhållningssätt och med redovisning av pedagogiska/didaktiska överväganden.

Trots följsamheten gentemot den gemensamma kursplanens lärandemål skiljde sig kurserna åt en del.

Kursen vid humanistisk fakultet tog upp humanioras roll i samhället som en särskild del och valde att behålla moment om genus- och internationaliseringsfrågor, även sedan denna mening strukits ur kursplanen.

Kursen vid samhällsvetenskaplig fakultet följde kursplanen mycket noga under våren, medan höstens kurs dels anpassades till den nya kursplanen med dess mindre omfattande mål och dels införde två nya moment om undervisning på engelska och om kvalitetsarbete och utvärderingar. Båda kurserna specificerade vilka moment som behandlade de olika lärandemålen i kursplanen, vilket ingen annan kursguide gjorde.

Kursen vid konstnärlig fakultet betonade betydelsen av de konstnärliga processernas och de på fakulteten vanliga undervisningsformernas inverkan på formuleringen av lärandemål. Här tillkom auskultation som en del av examinationen, förutom skrivande av kursplan.

Kursen vid utbildningsvetenskaplig fakultet valde att behålla moment om informations- och kommunikationsteknik samt genusfrågor, trots att detta inte nämns explicit i den nya kursplanen.

Kurserna vid naturvetenskaplig fakultet och IT-fakulteten avvek från de övriga och kan inte sägas fullständigt ha uppfyllt samtliga lärandemål i kursplanen.

Kursen vid naturvetenskaplig fakultet tog upp lärandeteori, lärandemål, planering av kurser baserat på lärandemål samt alternativa undervisningsformer. Fokus låg på undervisningsformer i praktiken, vilket avspeglas i att examinationen utgjordes av ett varje kursdeltagare fick genomföra en kort lektion i någon av de undervisningsformer som man lärt sig på kursen. Det lärandemål som kursen vid NFN framför allt satsat på och examinerat är att: ”Visa färdighet i att verka som lärare i olika undervisningsformer...” som fanns med i kursplanen för våren 2010, men inte är med i den reviderade kursplanen.

Det lärandemål som kursen inte kan anses helt ha uppfyllt är att kunna: ”formulera lärandemål, planera undervisning och utforma olika examinationer satta i relation till dessa mål”. Det är också oklart huruvida lärandemålen att kunna ”redogöra för innebörden i lärandemålsstyrd undervisning samt redogöra för olika undervisnings- och examinationsformer som används inom kunskapsområdet” helt har uppfyllts. Detta beror framför allt på att dessa lärandemål inte examinerades.

Den stora skillnaden gentemot ovan nämnda kurser är att det i kursen på NFN inte ingick som moment att utforma en kurs med kursplan.

Kursen vid IT-fakulteten var helt inriktad på grupp- och problembaserat lärande.

Examinationen bestod av en skriftlig rapport med förslag till behandling av fem konkreta problemsituationer som var förankrade i gruppens erfarenheter och i kurslitteraturen. Dessa problem kunde gälla såväl undervisningsform som examination eller lärandemål. Inte heller på ITFN ingick det i kursen att utforma en kursplan. Vilka lärandemål som examinerades beror således på de problemsituationer som respektive deltagare tog upp i sin skriftliga rapport.

Studieguiden redogjorde för kursplanens lärandemål, och efter vart och ett av dessa mål var specificerade kunskapsmål angivna, som var anpassade till kursens inriktning mot grupp- och problembaserat lärande. Det innebär i flera fall en förändring av kursplanens lärandemål, som exkluderade övriga undervisningsformer.

Eftersom dessa förändringar av lärandemålen innebär att man mer eller mindre frångår de mer generellt formulerade lärandemålen i kursplanen, kan kursen inte sägas helt ha uppfyllt de sex lärandemålen som fanns i kursplanen våren 2010. En del av ett av lärandemålen: ”Visa

färdighet i att verka som lärare i olika undervisningsformer” ansågs vara uppfyllt ”genom förkunskapskrav (HPE101)” och examinerades inte.

Trots att det enligt studieguiden ingick att ”problematiska för- och nackdelar mellan de undervisningsformer som kursen tar upp, och å andra sidan traditionell undervisning, med avseende på skalbarhet, robusthet, kostnader, lärandeeffekt, och samhällsrelevans”, gjordes detta inte, enligt de kursdeltagare vi intervjuade.

Även stycket om genus- och internationaliseringsfrågor, som ingick i den första kursplanen, hade tagits bort i studieguiden.

I denna utvärdering har vi valt att ta med även den kurs som ges vid Sahlgrenska akademien, MED262, som enligt de kursansvariga motsvarar HPE102.

Som framgick av beskrivningen i föregående kapitel är lärandemålen i kursplanen för MED262 olika från dem i HPE102. I stället för att fokusera på lärandemålsstyrd undervisning, lärandemål och problematisera för- och nackdelar med olika uppläggning av undervisning, handlar målen om att bli bekant med pedagogisk forskning, formulera problem av pedagogisk relevans, beskriva och analysera lärande och undervisning och visa ett reflekterande förhållningssätt till den egna pedagogiska verksamheten. Kursens innehåll följer väl de i kursplanen formulerade lärandemålen.

Examinationen är att skriva en uppsats om en pedagogisk fråga eller ett pedagogiskt problem satt i relation till kurslitteraturen, vilket påminner en del om examinationsuppgiften vid IT-fakulteten.

Intressant är också att se i vilken mån de olika kurserna skiljer sig åt vad gäller omfattning och tidsåtgång för deltagande. Ett sätt att mäta detta är antalet timmar som kurstillfällena utgjorde. SFN:s och HFN:s kurser hade 42 och 39, respektive 41 schemalagda timmar, KFN och SA hade 36 timmar, UFN hade 27, ITFN 24 timmar och NFN 21 timmar. Förutom kurstillfällena tillkom uppgifter att göra mellan kurstillfällena samt examinationen. På vissa kurser var dessa uppgifter relativt omfattande, till exempel på SFN och ITFN. Det är dock svårt på grundval av vårt material, att göra en jämförelse mellan fakulteterna när det gäller omfattning och tidsåtgång. Även omfattningen av kurslitteraturen var skiftande. Kraven på att läsa och tillgodogöra sig litteraturen skiftade också.

Sammanfattningsvis är det anmärkningsvärt att de olika HPE102-kurserna skiljer sig så mycket åt trots att kursplanen och lärandemålen är desamma. Visserligen betonas att kursen syftar till att ”utveckla mål och undervisningsformer för det egna kunskapsområdet”, men det bör inte innebära att lärandemålen inte helt skall uppfyllas, vilket vi funnit vara fallet för kurserna på ITFN och NFN.

Det innebär dock inte, vill vi gärna påpeka, att dessa kurser varit dåliga eller icke relevanta. Tvärtom har de varit uppskattade av kursdeltagarna, särskilt kursen på NFN vars kurser fått mycket höga betyg i kursvärderingarna. När det gäller kursen på ITFN har vi inte motsvarande bakgrundsmaterial, eftersom det inte gjordes en skriftlig kursvärdering efter kursen.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendationer:

* Det är nödvändigt att en gemensam högskolepedagogisk kurs på avancerad nivå följer kursplanen och uppfyller lärandemålen. Därför bör HPE102-kurserna vid NFN och ITFN förändras så att de bättre uppfyller målen eller så bör de ges som separata kurser enligt nedan.

* Man skulle kunna få en bättre samordning mellan de olika fakulteternas 102-or genom att planera in en eller flera föreläsningar som deltagare på olika kurser kan gå på.

* Eftersom det verkar finnas behov för många lärare och doktorander på universitetet att få en mer praktisk utbildning i pedagogik och didaktik, skulle en högskolepedagogisk kurs som påminner om HPE102-kursen vid NFN, med fokus på lärandemålet att ”visa färdighet i att verka som lärare i olika undervisningsformer”, kunna ingå som ny kurs i PIL:s kursutbud.

* Eftersom grupp- och problembaserad undervisning har blivit en vanligare undervisningsform vid flera fakulteter, skulle en högskolepedagogisk kurs med denna inriktning, som påminner om kursen vid ITFN, kunna ingå som ny kurs i PIL:s kursutbud.

* Kortare kurser i lärandemålsstyrd undervisning kunde arrangeras också för äldre och mer erfarna lärare.

6. 3 Deltagarprofil (t ex kön, ålder, anställningstid, erfarenheter från undervisning)

Av de 90 personer som, enligt de kursansvariga, examinerades våren och hösten 2010, var 58 kvinnor och 32 män, vilket motsvarar 64 % respektive 36 %. Andelen män minskade från 36 % på vårens kurs till 31 % på höstens kurs, men det är omöjligt att avgöra om detta är en trend som kommer att fortsätta. Vi har ingen siffra för den totala målgruppen för kursen, vare sig för universitetet som helhet eller för respektive fakultet, men har ingen anledning att tro att könsfördelningen är starkt avvikande jämfört med målgruppen.

Endast i en intervju, gällande kursen på SFN våren 2010, har en kursdeltagare påpekat det faktum att bara en av de sju deltagarna var man. Detta tolkade denna kvinnliga kursdeltagare som att kvinnor är mer intresserade av pedagogik och därför i större utsträckning söker till kursen. Detta kan mycket väl vara som deltagaren tror, men vi har inget belägg från kursansvariga att det var en sned könsfördelning på kurserna.

När det gäller kursdeltagarnas ålder har vi inga uppgifter, och vi menar att åldersfördelningen i sig inte är särskilt viktig, utan utgör i huvudsak en avspegling av anställningstid och erfarenheter av undervisning.

På HFN:s kurs våren 2010 hade, enligt en deltagare, ingen av kursdeltagarna en tillsvidareanställning på universitetet. Även vårens kurs på SFN dominerades av deltagare utan tillsvidareanställning. Motivet för att gå kursen var just kravet att skaffa sig nödvändiga pedagogiska meriter i form av 15 hp i högskolepedagogik för att kunna få en tillsvidareanställning som universitetslektor. Ett par deltagare på SFN hade också blivit uppmanade att gå, eftersom de hade uppdrag som vikarierande biträdande studierektorer. När det gäller höstens kurser på HFN och SFN saknar vi uppgifter om deltagarnas anställningsförhållanden. Även på KFN och ITFN var majoriteten av kursdeltagarna personal utan tillsvidareanställning eller doktorander.

På UFN:s kurs var nära hälften, sex av 13, av deltagarna doktorander. Vi har ingen uppgift om de övrigas anställningsförhållanden. Det främsta motivet att gå var även här att få pedagogisk meritering.

På NFN har vi ingen uppgift om deltagarnas anställningsförhållanden, men ingen av dem var doktorand. För sex av de sju deltagarna på vårens kurs var motivet att gå kursen att meritera sig för att kunna nå docentkompetens, medan en gick kursen för att lära sig mer om undervisning, eftersom denne hade fått en tjänst som forskarassistent. När det gäller SA:s egen kurs, MED262, har vi inte någon uppgift om deltagarnas anställningsförhållanden.

På Handelshögskolan har man inte skapat någon egen HPE102, men anställda och doktorander har genom samarbete med SFN kunnat gå denna kurs. I början av 2011 pågår, som framgått ovan, en diskussion om två alternativa lösningar. Den ena är att göra en helt egen kurs. Det andra är att arbeta närmare med SFN och göra en gemensam kurs, där vissa moment skiljer sig åt.

Totalt på samtliga HPE102-kurser under 2010 var cirka 20 % av kursdeltagarna doktorander. De gick kursen för att meritera sig för kommande anställningar efter disputation, och/eller för att få kunskaper som kan komma till användning i den undervisning de hade som doktorand.

Sammanfattningsvis var de flesta deltagare nydisputerade, med relativt liten undervisningserfarenhet. En del av dessa hade dock några års undervisningserfarenhet och några, både nydisputerade och andra, hade många års undervisningserfarenhet. Flertalet doktorander hade liten undervisningserfarenhet.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendationer:

- * Det är viktigt att försöka vidmakthålla en viss andel kursdeltagare som har några eller många års undervisningserfarenhet, eftersom det kan antas gynna en erfarenhetsbaserad pedagogisk diskussion på kursen.
- * Det är bra om de deltagande doktoranderna har viss undervisningserfarenhet innan de går kursen, framför allt för att de själva skall kunna tillgodogöra sig den på ett bra sätt.
- * Det skulle vara bra om fler kursdeltagare var tillsvidareanställda, både för kurskvaliteten i sig och för att stärka den pedagogiska utvecklingen på institutionerna, vilket vi kommer att återkomma till nedan.
- * Det är viktigt att anställda och doktorander vid Handelshögskolan får möjlighet att antingen gå en egen HPE102 eller att samarbetet med SFN fördjupas i en gemensam kurs.

6.4 Examinationsgrad samt uppföljning av ”drop-outs”. Varför så få deltagare?

På vårens fyra kurser fanns, enligt de kursansvariga, 53 registrerade deltagare varav 39 examinerades (74 %). På höstens fem kurser fanns, enligt de kursansvariga, 69 registrerade deltagare varav 51 examinerades (74 %). Examinationsgraden låg sammanlagt för de två kurserna på knappt 74 %.

På vårens kurs fanns samtliga registrerade deltagare som inte fullgjorde kursen på de två kurser som ITFN och SFN gav.

När det gäller kursen på ITFN var skälet till att tre av de 15 som var registrerade inte följde kursen, enligt den kursansvarige, att dessa inte tyckte de hade så stor användning av problem- och projektbaserat lärande, vilket denna kurs var specialiserad mot. Fyra av de tolv som

deltog i kursen, hade stor undervisningserfarenhet och kunde troligen bli validerade, varför de valde att inte göra examinationsuppgiften.

När det gäller vårens kurs på SFN fanns flera skäl till att bara sju av 14 registrerade (50 %) examinerades. Fem av dem följde inte kursen – tre för att de inte kunde närvara vid de första tillfällena och sedan inte hade tid att ta igen detta, en på grund av krockar mellan kurstillfällena och egen undervisning, och en för att denne valde att gå HPE101 i stället. Av de nio som följde kursen fullgjorde inte två den på grund av tidsbrist.

På kursen hösten 2010 fanns s k drop-outs på samtliga fem kurser, men även nu var andelen störst på SFN, åtta av 17 (47 %). Skälen var ungefär desamma som för vårens kurs, dvs tidsbrist och svårigheter att delta på grund av egen undervisning, sjukdom och i ett fall på grund av goda möjligheter att bli validerad.

På HFN:s kurs hösten 2010 var det två av tolv registrerade som inte följde kursen. Orsaken var att de fick veta att de hade möjlighet att bli validerade.

På NFN:s höstkurs fanns fem av 22 registrerade deltagare som följde kursen, men som inte blev examinerade med godkänt betyg, eftersom de hade missat mer än ett kurstillfälle, vilket vi tolkar som tidsbrist och/eller kollision med övriga åtaganden i tjänsten. De flesta av dessa fem räknade med att göra klart kursen under kommande termin.

På KFN:s kurs hoppade en av fyra deltagare av kursen på grund av sjukdom i familjen. En annan klarade inte examinationen, utan skulle få göra en komplettering.

På UFN:s kurs valde en av de 14 registrerade att inte gå kursen, medan övriga 13 examinerades.

Orsakerna till att 32 av de 122 registrerade deltagarna på vårens och höstens kurser inte blev examinerade är flera. Vi har valt att dela upp dem i tre kategorier: tidsbrist och svårigheter att delta vid kurstillfällena på grund av egen undervisning (18 st), möjligheter att bli validerad (7 st), andra orsaker (7 st).

Att 15 % av kursdeltagarna (18 personer) inte examinerades på kursen på grund av tidsbrist eller svårigheter att delta fullt ut i kursen, kan tolkas som ett tecken på att deltagarna inte hade tid i tjänsten för att gå kursen. Man kan inte säga att andelen deltagare, generellt sett, som inte fullgör utbildningen är anmärkningsvärd hög. Andelen har heller inte ökat från vårens kurs till höstens. Däremot är andelen anmärkningsvärt hög på den samhällsvetenskapliga fakulteten, med cirka 42 % (13 personer).

Den undersökning av villkor för deltagande i GU:s högskolepedagogiska kurser som Peter Johansson, samordnare för HPE102-kurserna, lade fram i december 2006, visade att det fanns en stor andel kursdeltagare från SFN, HFN och UFN, som inte var tillfredsställda med villkoren för att gå kurserna.⁵⁷

Detta är en sannolik förklaring till varför SFN har förhållandevis höga siffror när det gäller ”drop-outs”, men det måste finnas fler bidragande orsaker, eftersom övriga två fakulteter som

---

⁵⁷ PIL-enheten. Villkor för deltagande i GUs högskolepedagogiska kurser. Peter Johansson, PIL, 2010-12-06.

sticker ut i undersökningen, HFN och UFN, har mycket låg andel ”drop-outs”. Två andra möjliga delförklaringar, som vi kan se, är att fakultetsledningen på SFN var tidigt ute med att uppmana sina anställda att gå kursen eller få den validerad, samt att de HPE102-kurser som anordnats på SFN, i synnerhet den på våren, förefaller ha krävt mer av deltagarna än de kurser som anordnats på övriga fakulteter. Det är åtminstone vårt intryck efter intervjuer med deltagare och kursansvariga, samt studier av kursguiderna.

Förutom examinationsgraden och uppföljning av ”drop-outs” vill vi i detta avsnitt också diskutera hur väl PIL lyckats fylla kursplatserna på de två kursomgångar med totalt nio kurser som getts av HPE102.

På vårens kurs fanns, enligt kursansvariga, endast 53 registrerade på fyra kurser, som hade plats för totalt 96 deltagare. Det innebär en fyllnadsgrad på 55 %. Anledningen till att inte fler anmälde sig och deltog i kurserna var, menar vi, att den var ganska dåligt känd på fakulteterna samt att deltagare från HPE101 hade spridit ett rykte om att denna kurs inte höll så hög kvalitet.

Att inte fler platser erbjöds den första omgången berodde på att två fakulteter (KFN och UFN) valde att vänta till hösten med att ge kursen.

Höstens fem kurser hade, enligt kursansvariga, fler registrerade deltagare, 69 stycken, men fyllnadsgraden var endast något högre, 58 %. Bara kursen på NFN var nära målet på 24 registrerade deltagare. Anledningen till att denna kurs lockar många kan vara att det är den enda som ges på engelska, att den på grund av sin inriktning lockar deltagare från SA, att den sannolikt är förstavalet för de anställda på NFN som vill ta 5 hp i högskolepedagogik och att vårens kurs var mycket uppskattad.

Det senare, att kursen fick högt betyg i kursvärderingarna, delar den med övriga HPE102-kurser som getts under 2010, vilket vi också nämner under nästa punkt 6.5.

Att övriga fakulteter har lägre fyllnadsgrad på sina kurser hösten 2010 kan ha flera orsaker. När det gäller KFN och UFN kan det vara att kursen gavs för första gången och därmed ännu inte är välkänd bland personalen. En annan orsak, vilket framkommer tydligt i våra intervjuer, är att många anställda hoppas bli validerade och därmed inte behöver gå kursen, vilket märks särskilt på SFN och UFN. På HFN har hittills inte funnits några krav på att anställda skall gå kursen, vilket kan ha reducerat söktrycket.

En annan orsak till relativt lågt söktryck är sannolikt att många anställda anser att villkoren för deltagande i de högskolepedagogiska kurserna är otillfredsställande, vilket PIL:s undersökning hösten 2010 klart visade, och att de därför inte söker kurserna.

Sammanfattningsvis framgår av vår utvärdering, vilket redovisas i kapitel 5 för respektive fakultet under rubriken Förutsättningar för deltagande, att de flesta kursdeltagare i huvudsak använde sin fritid för att kunna följa och bli examinerade på kursen.

Detta gällde på samtliga fakulteter förutom på NFN, där flera deltagare uppgav att de i stället använde den tid som var avsatt för forskning. Många deltagare försökte använda den del av tjänsten som är avsatt till kompetensutveckling (10 %), men ansåg att denna tid långt ifrån räckte till. Vissa doktorander kunde få med kursen som en del av forskarutbildningen, någon fick tiden som en del av institutionstjänstgöringen medan andra använde fritiden i hög grad.

Att man går en kurs på fritiden innebär inte bara en hög arbetsbelastning på den enskilda individen, utan också att kvaliteten på kursen för samtliga deltagare blir sämre, eftersom deltagarna inte lägger ner lika mycket tid på kursen som de borde göra.

Många av de kursdeltagare som vi intervjuade uppgav att de var missnöjda med att inte få bättre förutsättningar för deltagande, vilket överensstämmer väl med PIL:s enkätundersökning. Flera deltagare påpekade att GU borde avsätta tid i deras tjänster, dvs pengar, för deltagande om ledningen tycker det är viktigt att personalen går kurserna. Dessa synpunkter har också framförts av flera kursansvariga.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendationer:

* GU bör avsätta medel som gör det möjligt för anställda att följa kurserna på arbetstid. Det skulle sannolikt öka beläggningen och examinationsgraden, höja kurskvaliteten samt innebära ett bättre resultat vad gäller kompetens- och verksamhetsutveckling på institutionerna.

* Deltagarantalet skulle dessutom kunna öka om institutionsledningen uppmanade de anställda att gå kurserna, i stället för att som nu låta de anställda själva ta initiativ till anmälning och deltagande.

6.5 De studerandes syn på kursen

Sammantaget är deltagarna, med några få undantag, mycket nöjda med sin kurs. Den har överträffat förväntningarna och gett dem goda redskap att förbättra sitt pedagogiska arbete, dvs de har haft stor praktisk nytta av de förvärvade kunskaperna och av examinationsuppgiften i sitt vardagliga arbete som lärare. Det har varit värdefullt med samtalen med kollegor på fakulteten, visserligen ibland från andra discipliner, men med liknande problem. Kurserna har också gett inspiration och ökat intresset för pedagogik.

Den kritik som riktats mot kurserna är framför omfattningen av vårterminens kurs, att den krävde för mycket tid och arbete av deltagarna. Detta gällde särskilt på SFN och ITFN. I och med att kursplanen reviderades och kursen på SFN har gjorts om en del, verkar det, enligt de kursvärderingar vi tagit del av, som att denna kritik har minskat.

De flesta kursdeltagare vid HFN och SFN ansåg att de borde få tid avsatt för att gå kurserna, vilket stämmer väl överens med PIL:s enkät om villkoren för deltagande, som vi diskuterade i punkten ovan.

Flera kursdeltagare vid HFN och SFN poängterar att även tillsvidareanställda bör gå kursen, för att skapa ett bättre pedagogiskt klimat på institutionerna, med ökad medvetenhet om vad lärandemålsstyrd undervisning innebär. En kursdeltagare på UFN ansåg att enbart en viss mängd undervisningserfarenhet inte borde vara tillräckligt för att bli validerad. Även ett par kursansvariga ansåg att det vore väldigt bra om fler tillsvidareanställda gick kursen.

I takt med att allt fler lärare valideras har det påpekats att ansökningsförfarandet kan komma att förenklas så att granskningsproceduren sker enbart på en kvantifierbar basis med redovisning av antalet lektorstimmar, kursansvarsuppdrag och kunskaper som man själv får kryssa för. I en sådan process mäts enbart mängden undervisning och inte den syn man har på pedagogiken och dess genomförande. Inte heller examineras på så sätt den tillsvidareanställdas kunskaper om till exempel kursplaneskrivande och lärandemålsstyrd

undervisning. Det kan innebära dels att valideringen inte blir korrekt, och dels en bristande kongruens i kunskaper på samma institution mellan dem som gått HPE102 och dem som validerats inneha motsvarande kunskaper. Den granskning av kursplaner som Göteborgs universitets studentkårer, GUS, gjort, visade att nio av tio kursplaner inte lever upp till kraven. Även det understryker vikten av att alla anställda skaffar sig kunskaper om kursplaneskrivande.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendationer:

- * Valideringsprocesserna på fakulteterna borde följas upp.
- * Även tillsvidareanställda borde uppmuntras att följa HPE102.

6.6 Kursansvarigas ambitioner med och erfarenheter från kursen

De kursansvariga är mycket engagerade, de har haft höga ambitioner och är uppskattade av kursdeltagarna. Kursansvariga är också i stort sett nöjda med kurserna, som de tycker sig ha anpassat på bästa möjliga vis till den undervisning som sker och de lärare som finns på respektive fakultet.

Viss diskussion har förekommit om den gemensamma kursplanen och alla kursansvariga var inte helt nöjda med hur den till sist utformades, åtminstone inte den första versionen.

Ett återkommande problem är rent administrativt och gäller registrering och examination. Kursansvarig för kursen på HFN anser att inrapportering och dokumentation av betyg har fungerat dåligt på 101-an, bättre men inte optimalt på 102-an. På ITFN fungerade administrationen i form av betyg på 102-an, men inte på 101-an. Generellt var det för stor eftersläpning mellan examination och registrering av betyg. Vad gäller NFN så registrerade kursansvarig för vårens kurs samtliga sju deltagare. När hon sedan i augusti rapporterade att de klarat kursen, var flera av dem inte registrerade. När det gäller höstens kurs hade, enligt kursansvarig, 17 deltagare examinerats, men bara fem var examinerade enligt Ladok.

I arbetet med denna utvärdering har det varit svårt att finna korrekta siffror för registrerade och examinerade. Antalet som kursansvariga har uppgett jämfört med vad som finns registrerat i Ladok har i flera fall skiljt sig åt kraftigt. Ofta har antalet i Ladok varit färre.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendation:

- * PIL bör se över systemet för redovisning av registrering och examination så att i varje fall kursansvariga och PIL-enheten anger överensstämmande uppgifter.

6.7 Resultat i termer av kompetens- och verksamhetsutveckling

Många av kursdeltagarna på SFN ansåg att de hade haft direkt användning av kunskaperna de fått på kursen, i sin undervisning och i arbetet med kursplaner. Däremot verkar inte deras kunskap om innebörden av lärandemålsstyrd undervisning ha tagits tillvara eller spridit sig på institutionerna, utom i samtal på fikaraster. Några uppgav att det inte fanns något särskilt forum på deras institutioner för pedagogisk diskussion

På ITFN finns inte något speciellt pedagogiskt kollegium på institutionerna eller fakulteten, och risken finns att man efter avslutad kurs faller in i gamla mönster ganska snabbt, säger en av de intervjuade. En annan menar att deltagandet inte har påverkat den pedagogiska diskussionen på institutionen.

Kursansvarig på KFN anser att det är viktigt att så många som möjligt på fakulteten går HPE102, och att flertalet inte bara valideras, eftersom erfarenheterna och kunskaperna från kursen kan få igång en pedagogisk diskussion på institutionerna, något som inte är en självklarhet i dag.

På NFN ser många sig i första hand som forskare och är inte så intresserade av undervisning. En del tycker att det är något som man är tvingad till att göra och som tar tid från forskningen. Enligt en av deltagarna är det väldigt litet diskussion om undervisning. De flesta äldre som har tjänster går inte pedagogiska utbildningar. Prefekten uppmanar inte de anställda att gå, utan i stället satsa på att söka externa forskningsmedel.

På SA finns ett stort pedagogiskt intresse hos många anställda, men forskningen prioriteras eftersom det är mer meriterande, enligt kursansvarig. Det finns inget fakultetsgemensamt seminarium eller annat formellt forum på fakulteten för pedagogiska diskussioner.

Sammanfattningsvis kan man säga att kursen har haft stor betydelse för individerna som gått kursen, men inte i särskilt stor utsträckning för de pedagogiska diskussionerna på institutionerna och fakulteterna.

I den ovan nämnda utvärderingen av PIL (se 4.6) finns förslag på vad som kan göras för att stärka högskolepedagogiken vid GU och PIL:s möjliga bidrag därvidlag. Mot bakgrund av både den tidigare genomförda utvärderingen av HPE101 och den här redovisade utvärderingen av HPE102 finns det skäl att understryka dessa förslag.

Med anledning av ovanstående värdering vill vi komma med följande rekommendationer:

* PIL verkar i stort ha lyckats med sitt kursutbud och kursdeltagarna synes ha stärkt sin pedagogiska kompetens. Det som nu kan göras är, som framgått ovan, att se till att kommande deltagare får möjlighet att gå sin pedagogiska utbildning på arbetstid och att uppmuntra redan fast anställda att gå berörda kurser och andra kurser som kan tas fram efter behov.

* PIL bör dessutom driva högskolepedagogiken framåt i form av ett högskolepedagogiskt program som inrymmer ”strategiskt verklighetsnära utvecklingsarbete” i förhållande till fakulteterna och som kan stärka en levande pedagogisk diskussion på institutionerna.⁵⁸

---

⁵⁸ Persson Utterhall, I. a.a.

Referenser

Andersson Bäck, M. & J.Holmer (2010). *Utvärdering av högskolepedagogisk utbildning*. Högskolepedagogik 1; baskurs 5 hp (HPE101). PIL-rapport. Göteborgs universitet.

Göteborgske Spionen. *Stora problem med kursplanerna*. nr 6/2010.

Göteborgs universitet (2009). *Handläggningsordning för prövande och erkännande av högskolepedagogiska meriter*. Styrdokument. Dnr G 8 2638/09. 2009-11-23

Göteborgs universitet (2010). *Rektorssammanträde 2010:5*, § 3.

Göteborgs universitet (2010). *Anställningsordning för lärare*. Regler. Dnr E 5 4898/10. 2010-12-15

Göteborgs universitet. *PM om innehåll i Göteborgs universitets högskolepedagogiska kurs*. Grundutbildningsberedningen 2010-12-21.

Högskoleverket (2006). *Lärosätenas arbete med pedagogisk utveckling*. Rapport 2006:54 R

Högskoleverket (2009). *Kvalitetsutvärdering för lärande*. Rapport 2009:25 R

Persson Utterhall, I. (2010) *Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL) – redovisning av ett utvärderingsuppdrag*. Göteborgs universitet. G 11 2566/07.

PIL-enheten. *Kursplan för HPE102* fastställd 2008-10-17.

PIL-enheten. *Kursplan för HPE102* fastställd 2010-06-16.

PIL-enheten. *Uppdrag 2010-06-18*.

PIL-enheten. *Behörighetsgivande högskolepedagogik 2: Områdesspecifik pedagogik 5 hp (Kurskod: HPE102) Samhällsvetenskaplig fakultet. Kursrapport Vårterminen 2010*. Kursansvarig lärare Peter Johansson.

PIL-enheten.. *Behörighetsgivande högskolepedagogiska kurser*. Lägesrapport 2010-09-13

PIL-enheten. *Verksamhetsplan och ekonomi år 2011*. 2010-12-06

PIL-enheten. *Villkor för deltagande i GUs högskolepedagogiska kurser*. Peter Johansson, 2010-12-06

PIL-enheten. *Beträffande utvecklingen av kursplaner för de högskolepedagogiska kurserna HPE101, HPE102, och HPE103* Lena Dafgård. 2010-12-07.

PIL-enheten. *Högskolepedagogiska meriter – uppföljning hösten 2010*. PM 2011-01-28.

PIL. *Högskolepedagogisk utbildning*. Lägesrapport 2011-01-28.

PIL-enheten. *Verksamhetsberättelse 2010*.

PIL-enheten. Hemsida www.pil.gu.se/om_pil 2011-04-18.

Sahlgrenska akademien. Institutionen för medicin. *Kursplan MED262* fastställd av institutionen för medicin 2007-09-04, reviderad av programkommittén för medicin 2010-07-05.

Sahlgrenska akademien. *Lärande och undervisning, en introduktion till högskolepedagogik vid Sahlgrenska akademien*. Information om kursens innehåll och uppläggning. Vt 2010.

SFS 2010:1064.

SUHF (2005). *Rekommendationer om mål för behörighetsgivande pedagogisk utbildning samt ömsesidigt erkännande*. 2005-11-17.

UFB 3 (2009/2010). *Högskolelag*. Norstedt.

UFB 3 (2009/2010). *Högskoleförordning*. Norstedt.

Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund. Studentlitteratur.

Vedung, E. (2000). *Utvärdering i det svenska politiska systemet*. Nordisk Administrativ Tidskrift. 2/2000,81årgång. 113 -129.

Bilagor

Intervjuguider

Intervjuguide kursansvariga

Presentation

Vad har du för erfarenheter när det gäller pedagogik?

Hur ser du på din uppgift som kursansvarig?

Varför blev du utsedd?

1. Relationen PIL – fakulteterna.

Hur ser du på relationen mellan PIL och fakulteterna?

Vilken relation finns till fakultetsledningen? Hos er? Hos andra?

Hur fungerar styrgruppen?

Hur fungerar samarbetet mellan de kursansvariga?

Är det bra med en koordinator?

Finns det något som kan förbättras?

På vilket sätt skiljer sig kursen mellan de olika fakulteterna och varför? Är det ett problem?

2. Om kursen HPE102.

a). Hur blir kursen HPE102 jämfört med kursplanen? Upplägget?

Vilka huvudtankar har du haft med kursen?

Hur har arbetet fungerat?

Hur går resonemanget när det gäller upplägg, föreläsare och litteratur?

Vilket stöd har de kursansvariga?

Uppfylls kursplanens innehåll och mål hos er? På andra fakulteter?

Vad tyckte deltagarna om kursen? Kursvärderingar?

Har kursen förändrats från våren till hösten?

Hur ser du på HPE101 och progressionen mellan kurserna?

b) Hur många deltog, vilka gick, varför blev kursen inte full, hur blir det i höst?

Varför blev det inte fler deltagare i våras?

(Hur ser du på att det inte blev någon kurs i våras?)

Vilka gick?

Vad har/hade de för förkunskaper?

Hur ser det ut i höst?

Vilka går i höst?

3. De olika fakultetsledningarnas syn på HPE-kurserna.

a) Hur ser fakultetsledningen på HPE102?

Hur ser fakultetsledningen och prefekterna på kursen?

Hur engageras ledningen i det arbetet?

b) Finns det tid för lärarna att disponera för att gå kursen?

Får de kompensation i tid för att gå? Hur?

4. De olika fakulteternas arbete med pedagogiska frågor.

a) Finns det en pedagogisk diskussion på fakulteten och var äger den i så fall rum?
Var på fakulteten och på institutionerna förs den pedagogiska diskussionen?
Hur är de formaliserad?
Finns det bra forum för uppföljning och utbyte av erfarenheter från HPE-kurserna?

b) Vad har kurserna HPE101 och 102 gett deltagarna? Vad händer med deltagarnas erfarenheter från HPE101 och 102 när de kommer till sin institution, tas de tillvara?
Hur påverkar HPE-kurserna den pedagogiska diskussionen?
Utvecklas den pedagogiska verksamheten tack vare kurserna?
Vad händer med deltagarnas erfarenheter och nya kunskaper? Används de?
Finns det någon formaliserad gång för att ta hand om kunskaperna?

5. PIL:s organisation och utbud. Allmänna synpunkter.

Vad tycker du om organisation och kursutbud?
Vilka bör vi intervjua?

Intervjuguide kursdeltagare

Om kurs HPE102

Varför valde du att gå HPE102?
Vilka förväntningar hade du på kursen?
Vad du anser du om kursen generellt?
Vad var positivt? Negativt?
Var kursen relevant?
Hur var svårighetsgraden?
Hur var intensiteten?
Var litteraturen relevant?
Föreläsningarna? Övningarna?
Examinationen?

Förutsättningar och möjligheter att gå kursen.

Var det en bra sammansättning av gruppen?

Har du haft användning av kursen?
På vilket sätt?

Kommer det att påverka den pedagogiska verksamheten generellt på din institution?
Din fakultet?

Varför var ni inte fler som gick kursen?
Har du rekommenderat den till andra?

Om kurs HPE101

Vad tyckte du om HPE101?
Hade du användning av den när du gick 101:an?
Har du haft användning av det du lärde dig i din undervisning?
Har du diskuterat det du lärde dig med dina kollegor?
Vilken betydelse har kurserna för den pedagogiska verksamheten?